

P R O G R A M

hospodárskeho a sociálneho rozvoja
Zmeny a doplnky č. 2

Mesta Turany

Okres MARTIN, Žilinský samosprávny kraj

September 2016

Obsah

ÚVOD	4
1 ANALYTICKÁ ČASŤ	5
1.1 Charakteristika územia	6
1.1.1 Administratívne začlenenie	6
1.1.2 Riadenie a samospráva	6
1.1.3 Charakteristika územia a základné údaje mesta	7
1.1.4 Historický a urbanistický vývoj mesta.....	9
1.2 Prírodný potenciál	11
1.2.1 Geomorfologické pomery.....	11
1.2.2 Klimatické pomery.....	11
1.2.3 Hydrologické pomery	12
1.2.4 Kvalita ovzdušia	12
1.2.6 Rastlinstvo a živočíšstvo	13
1.2.7 Lesníctvo	13
1.2.8 Poľnohospodárstvo.....	14
1.2.9 Životné prostredie	14
1.3 Demografický potenciál.....	16
1.3.1 Počet obyvateľov	16
1.3.2 Vývoj počtu obyvateľov	16
1.3.3 Veková štruktúra (podľa pohlavia)	17
1.3.4 Prírodný prírastok a migrácia obyvateľstva	18
1.3.5 Národnostné zloženie.....	18
1.3.6 Obyvateľstvo podľa vierovyznania	19
1.4 Životná úroveň	19
1.4.1 Bývanie	19
1.5 Ekonomický potenciál	20
1.5.1 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	20
1.5.2 Nezamestnanosť v obci od roku 2010 – 2015	20
1.5.3 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva.....	21
1.5.4 Podnikateľská sféra	22
1.5.5 Hospodárenie mesta	23
1.6 Technická infraštruktúra.....	25
1.6.1 Dopravná infraštruktúra	25
1.6.2 Inžinierske siete	25

1.6.3 Kanalizácia	26
1.6.4 Vodovodná sieť.....	26
1.6.5 Telekomunikačná sieť.....	27
1.6.6 Internet.....	27
1.6.7 Zásobovanie teplom	27
1.6.8 Plynovod	28
1.7 Občianska infraštruktúra a vybavenosť.....	28
1.7.1 Infraštruktúra vzdelávania.....	28
1.7.2 Sociálna infraštruktúra	28
1.7.3 Zdravotná infraštruktúra	29
1.7.4 Kultúrny potenciál	29
1.7.5 Cirkevný život.....	29
1.7.6 Kultúrne pamiatky	30
1.7.7 Spolková činnosť.....	30
1.7.8 Športová infraštruktúra a cestovný ruch.....	31
1.8 Postup spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja	32
1.8.1 Opis rozvojovej stratégie	33
1.8.2 Zabezpečenie a realizácia	34
1.9 SWOT analýza	35
1.10 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja.....	36
2 STRATEGICKÁ ČASŤ	39
2.1 Špecifické ciele.....	39
3 PROGRAMOVÁ ČASŤ.....	42
3.1 Opatrenia	42
4 REALIZAČNÁ ČASŤ	48
5 FINANČNÁ ČASŤ	50
6 Prílohy.....	55

ÚVOD

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Turany pre roky 2016 – 2020 (PHSR), spolu s územným plánom, je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy, ktorý vychádza z poznania situácie a konkrétnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území, formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie.

PHSR koncepcne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie. Vytvára rámec, ktorého naplnenie bude zárukou, že PHSR nebude zbytočne rozsiahlym a len popisným zoznamom nereálnych zámerov (zoznamom vecí, na ktoré mesto nemá peniaze), ale skutočným strategickým rozvojovým dokumentom s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne na konkrétnom území.

PHSR je v súlade so zákonom č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č.309/2014 Z. z. základným dokumentom, podľa ktorého sa vykonáva podpora regionálneho rozvoja. Regionálny rozvoj sa realizuje s finančnou podporou Európskej únie prostredníctvom štrukturálnych fondov, s finančnou podporou štátu prostredníctvom programov štátnej pomoci, dotácií a preto je podmienkou, aby PHSR mesta nadväzoval na strategické a programové dokumenty na národnej úrovni (Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Partnerská dohoda, Operačné programy na roky 2014-2020) a dokumenty podpory na regionálnej úrovni (PHSR Žilinského samosprávneho kraja na roky 2014 - 2020).

Pri tvorbe PHSR obce boli uplatnené základné princípy a to, že je založený na kvalitných a overených dátach, je v súlade s udržateľným využívaním hodnôt a zdrojov mesta Turany a je výsledkom komplexných analýz.

PHSR mesta Turany je vytvorený partnerstvom hlavných aktérov v obci, tak ako to ustanovuje uvedené znenie zákona.

Vízia strategického rozvoja je vyjadrená v konkrétnych rozvojových projektoch.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja prinesie pre mesto výsledný očakávaný efekt len vtedy, ak budú mesto, podnikatelia a inštitúcie spolupracovať a vzájomne sa podporovať.

Spracovaním Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Turany bola poverená RRA Dolný Turiec Ing. Libuša Bajanová, ktorá má so strategickým plánovaním skúsenosti a venuje sa odbornému poradenstvu v oblasti regionálneho rozvoja.

1 ANALYTICKÁ ČASŤ

Pri spracovaní PHSR mesta Turany spracovateľ vychádzal zo získaných materiálov o histórii mesta, o jej doterajších aktivitách, zo štatistických údajov a údajov ÚPSVaR.

Dôležitým materiálom v analytickej časti spracovania dokumentu bol dokument PHSR na roky 2007 - 2015.

Mesto Turany má spracovaný územnoplánovací dokument - **Územný plán mesta.**

A) Audit zdrojov

Profil obce bol na základe podkladov získaných spracovateľom spracovaný za aktívnej účasti Mestského úradu, spoločenských a mimovládnych organizácií v obci, občanov a zástupcov podnikateľskej sféry.

B) SWOT analýza

SWOT analýza bola spracovaná zo získaných relevantných informácií Mestského úradu Turany a vlastného zisťovania spracovateľa. Jej definitívna podoba bola spracovaná po konzultácii so starostom obce. V SWOT analýze boli definované silné, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia.

B) Faktory rozvoja a kľúčové disparity

Na základe výsledkov SWOT analýzy boli spracovateľom definované faktory rozvoja a kľúčové disparity.

1.1 Charakteristika územia

1.1.1 Administratívne začlenenie

Mesto Turany patrí od roku 1997 do Žilinského kraja, okres Martin- historický región Turiec. Mesto má potenciál rasti.

Zdroj: turany.oma.sk/

1.1.2 Riadenie a samospráva

Mesto Turany je samostatný samosprávny územný celok SR združujúci občanov s trvalým pobytom a subjekty vykonávajúce činnosť na území mesta. Je právnickou osobou, hospodári s vlastným majetkom a majetkovými právami.

Základnou právnou normou mesta je štatút mesta, všeobecne záväzné nariadenia, uznesenia orgánov mesta.

Základnou úlohou mesta je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a potreby jej obyvateľov.

Orgánmi mesta sú mestské zastupiteľstvo a primátor mesta. Primátor mesta je v zmysle Zákona 369/1990 o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov najvyšším výkonným orgánom mesta a zároveň štatútom.

Mestské zastupiteľstvo rozhoduje o základných otázkach života mesta, najmä určuje zásady hospodárenia a nakladania s majetkom mesta. Počet poslancov mestského zastupiteľstva v Turanoch je 11.

Orgánmi Mestského zastupiteľstva sú mestský úrad ako výkonný orgán mestského zastupiteľstva, komisie MZ ako poradné iniciatívne a kontrolné orgány a kontrolór mesta. V meste je zriadených päť komisií: komisia pre ekonomiku a plán, komisia sociálno-zdravotná, komisia výstavby, životného prostredia a verejného poriadku, komisia športu, kultúry a informovanosti občanov, komisia na ochranu verejného záujmu.

Do pôsobnosti mestského úradu patria: 2 Materské školy s jedálňami, plnoorganizovaná deväťročná základná škola.

Na mestskom úrade má sídlo stavebný úrad a matričný úrad pre mesto Turany a obce Ratkovo a Šútovo.

V južnej časti mesta je zriadená Prevádzkareň mesta Turany, ktorá je príspevkovou organizáciou mesta a samostatným organizačným útvarom mesta, ktorý slúži predovšetkým na uspokojenie verejnoprospešných záujmov a potrieb obyvateľov mesta a na spravovanie majetku zriaďovateľa, nachádzajúceho sa na území mesta Turany a taktiež k efektívnemu zhodnoteniu majetku mesta v súlade s platnou právnou úpravou. Prevádzkareň mesta Turany robí podnikateľskú činnosť a to nákladnú dopravu a drobné stavebné práce (elektroinštalačné, zámočnícke, frézarské, sústružnícke, klampiarsko - kúrenárske práce), disponuje rôznym strojným vybavením.

Mesto je členom rôznych združení napr. ZMOT, ZMOS, OZ Mikroregión Fatry v Turci, Združenie miest a obcí Turčianska Vážsko-Fatranská cesta alebo ZPOZ - človek človeku v SR. Cezhraničnú spoluprácu má zmluvne uzavretú od roku 1992 s mestom Studénka (ČR) a od roku 1998 s obcou Vértesszolos (Maďarsko).

1.1.3 Charakteristika územia a základné údaje mesta

Z geologického hľadiska je územie mesta súčasťou karpatskej sústavy, ktorej vznik podmienil najmladší horotvorný proces - alpínske vrásnenie. Usadeniny druhohorného mora sa zachovali v okolí len vo forme erózných zvyškov. V ére tret'ohôr vznikali v kotline najväčšie vrstvy usadenín. Vývoj v štvrtohorách je charakteristický postupným zahlbovaním toku rieky Turiec a Váh. Súčasný obrýs dostalo katastrálne územie počas

uvedených procesov.

Mesto Turany sa nachádza v severovýchodnom okraji Turčianskej kotliny, (patrí do povodia Váhu) má prevažne rovinatý až stredne zvlhnený charakter, s náplavovými kuželmi. Má rendziny, nívne a hnedé lesné pôdy. V katastri sa nachádza najvyšší vrch Malej Fatry – Veľký Fatranský Kriváň (1709 m. n. m.).

Leží v nadmorskej výške od 400,0 m n.m., do 1708,6 m n.m. V katastrálnom území sa vyskytujú biotopy národného významu, ktoré poskytujú vhodné prostredie pre výskyt vzácných a chránených druhov rastlín a živočíchov.

Mesto Turany leží na sever od koryta Váhu, približne 11 km východne od mesta Martin, na hlavnej ceste do Ružomberka, medzi dvoma národnými parkami Malej a Veľkej Fatry. Cez mesto preteká Turianka, ktorá pozostáva zo Studenca vyvierajúceho v doline Studenci a z jeho prítokov, menších potôčikov. Prvý vyteká z Mlynísk a nižšie Hrabín vteká do Studenca. Druhý prítok príberá v Turanoch. Tento vyteká z dvoch dolín Tiesňav a Snílova, tečie cez Černík a za hradskou sa vlieva do Studenca, čiže Turianky. Turianka sa za mestom vlieva do Váhu.

Mesto Turany susedí s obcami Šútovo, Ratkovo, Krpeľany, Nolčovo, Podhradie, Turčianska Štiavnička, Sučany, Belá (pri Varíne) a Terchová.

V roku		2015
Celková výmera		4674
Z toho poľnohospodárska pôda	orná pôda	641
	TTP	1056
	Záhrady	61
	Celkom	1758
Nepoľnohospodárska pôda	lesná pôda	2238
	ostatné plochy	678
	Celkom	2916

Zdroj: <http://datacube.statistics.sk/TMIWebSK/TMIWebLogin.aspx>

Z tabuľky vidieť, že väčšinu katastrálneho územia mesta tvorí lesná pôda (47,88 %), poľnohospodárska pôda predstavuje 37,61 % katastrálneho územia.

1.1.4 Historický a urbanistický vývoj mesta

Na území mesta sa pôvodne nachádzalo sídlisko púchovskej kultúry, čo dokazujú archeologické nálezy na Mohylkách. Napriek svojej bohatej histórii, prvou zachovanou písomnou zmienkou o meste je listina z 1. júla 1319, kedy župan zvolenského domínia Donč osvedčil nadobudnutie majetku nachádzajúceho sa v Turanoch, neskoršie roku 1332 (existenciou farského kostola sv. Mikuláša), ďalšie správy o ich stredovekom období sú z rokov 1341, 1367, 1397, 1399 kedy kráľ Žigmund riešil sťažnosti poddaných a udelil im privilégia. Turany boli privilegovaným mestečkom. Krupinské práva získali r. 1397 od kráľa Žigmunda. Feudáli sídliači na Sklabinskom hrade však tieto výsady nerešpektovali a dochádzalo k sporom. V roku 1405 ich kráľ oslobodil od poplatkov, ale zakrátko ich daroval zemepánom z Plášťoviec a Bátoviec. V 30. rokoch 16. storočia sa Sklabine zmocnili Révayovci. Mesto sa stalo Révayovským panstvom ako ostatné poddanské osady, mávala aj právo pivovarnícke. V roku 1557 sa evidovalo v obci 48 domácností, v roku 1715 už 108 domácností, čím sa stali najväčšou obcou v Turci. Názov obce má spoločný pôvod s pomenovaním celého regiónu Turiec (odvodený od divého tura, ktorý je zobrazený aj v symbolike obce). Názov sa počas celej histórie nemenil, len na základe mocenských vplyvov modifikoval napr. 1361 - Turán, 1543 - Thuren, 1564 - Twrany, 1773 - Thurán, 1786 - Turan, 1808 - Turán, 1863 - Turány, 1882 - Turán, 1913 - Nagyturány, 1920 - Turany.

Nepriaznivý osud mestečka zneprijemňovali rôzne živelné pohromy ako požiare, povodne, zemetrasenie a v roku 1696 je zaujímavý záznam o ničiacom mračne kobyliek. Krásnou a vzácnou stavebnou pamiatkou je kostol zasvätený sv. Gálovi. Postavený bol v druhej polovici XIII. storočia podľa prvého kláštorského vzoru.

Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom, kachliarstvom, tkáčstvom, košíkarstvom, vyšívaním, výrobou tehál a škridle. Po II. svetovej vojne obnovili pílu a vybudovala sa moderná fabrika na drevovýrobu a spracovanie dreva.

Pôvodne bolo mesto budované ako hromadná cestná zástavba so zrubovými a murovanými trojpriestorovými domami so sedlovou škridľovou strechou.

Súčasná urbanistická forma sa vyvinula z historického pôdorysu, z ktorého sa presúva ťažisko novej výstavby do okrajových častí. Územie je zastavané popri toku rieky Váh a bývalej hlavnej cesty. Urbanizácia obce je obrazom daností prostredia, ktoré obyvatelia využívali pre svoju potrebu posledných približne tisíc rokov a sú geograficky dané. Prírodnou hranicou je rieka Váh, ktorá tvorí hranicu nielen intravilánu, ale aj katastra.

Stredom obce preteká potok Studenec, ktorý síce zastavané územie rozdeľuje, ale svojimi parametrami nie je prekážkou, naopak môže byť estetický m prvkom. Závažnejšiu rolu z hľadiska prekážok zohrávajú 3 prvky civilizačného úsilia - koridor železnice, Vážsky kanál a štátna komunikácia (E 50) I/18.

Tiež významné obmedzenia spôsobujú ochranné pásma vojenskej strelnice a Národného parku M. Fatra. Vychádzajúc z týchto obmedzení a najmä prirodzene kopírujú tok rieky, majú najstaršie ulice väčšinou východozápadný smer. Vytváraním nových komunikácii sa vlastne tento systém upevňoval a spojovaním ich, tvorením priečnych ulíc, sa vytvorila rovnomerná sieť komunikácii a zástavby adekvátne k významu sídla Turany. Neskoršími neodbornými zásahmi do tradičnej zástavby vznikli (najmä v centre) rôzne estetické závady. Súčasnú centrum mesta pôsobí nedoriešene, keď k tomu pričleníme pôvodné, už nevyužívané objekty a ihriská, židovský cintorín, vzhľad pôvodnej železničnej stanice, roztrieštenosti IBV a rekonštrukcie takmer všetkých komunikácií (po vyriešení zanedbanej technickej vybavenosti - plyn, kanalizácii), pre zlepšenie stavu je nutné zásadne dodržiavať stanovené regulatívy v územnom pláne obce, čím sa nielen eliminujú uvedené závady, ale určí aj spôsob riešenia nedostatočnej verejnej zelene a peších ťahov, vytvorenie cyklotrás a naviaže kontakt s oblasťou cestovného ruchu - Trusalová.

Vybrané osobnosti Turian

Rodina Ujhelyiovcou od konca 16.storočia sa rodina zaslúžila o bránenie mestských práv Turian, čím sledovali len svoje záujmy. Predposledný potomok Atilla Ujhelyi bol otvorený maďarón a všemožne sa usiloval o pomadžarčenie Turian. Bol hlavným slúžnym až do rozpadu Rakúsko-Uhorska po r.1918. Roku 1945 Ujhelyiovský majetok skonfiškovali. Posledný člen rodu - Atillov syn, žil aj so svojou matkou v Bratislave a v Turanoch vôbec nebýval.

Ján Kalinčiak v obci pôsobil dva roky ako učiteľ. Z Turian odišiel 18.10.1787. Bol starým otcom známeho slovenského spisovateľa Janka Kalinčiaka.

Daniel Banko ev.kantor a učiteľ, ktorý začal učiť po odchode Kalinčiaka v roku 1788. Žil tu až do smrti v 1834. Autor prvej obecnej kroniky "Zrcadlo pamietí hodných vjeci". Po jeho smrti sa v písaní kroniky nepokračovalo.

Peter Vencel ev.kantor, učiteľ a riaditeľ školy . Do Turian prišiel 3.2.1909. Tu vyučoval bez prerušenia až do odchodu na zaslúžený odpočinok v r. 1950. Písal učebnice a preložil do slovenčiny Panýrkov "Prírodospyt pre meštianske školy" a " Prírodospyt pre jednoročné učebné kurzy". Spolu napísal a preložil 20 učebníc.

Peter Mendel reštaurátor a maliar . Do Turian sa prisťahoval v r. 1919. V roku 1929 - 1933 pôsobil ako učiteľ. V rokoch 1952-1953 absolvoval kurz na VŠMU v Bratislave a stal sa umeleckým reštaurátorom a konzervátorom

Miloš Alexander Bazovský národný umelec, akademický maliar, grafik.

Erb mesta dostalo ešte v roku 1991. Čierna hlava tura v striebornom poli so siedmymi modernými hviezdami. Spolu s erbom bola schválená pečať, pečiatka a vlajka, ktorú tvoria tri pozdĺžne pruhy: modrý, biely, čierny. Podľa Heraldickej komisie MV SR ide o jedinečné znamenie vychádzajúce z histórie Turian.

1.2 Prírodný potenciál

1.2.1 Geomorfologické pomery

Mesto Turany provincii Západné Karpaty, subprovincii Vnútorne Západné Karpaty, oblasti Fatransko-tatranskej, celku Turčianska kotlina. Katastrálne územie mesta leží v nadmorskej výške od 400,0 m n. m., do 1708,6 m n. m. (najvyšší vrch Malej Fatry - Veľký Fatranský Kriváň).

1.2.2 Klimatické pomery

Klimaticky patrí územie do mierne teplej a chladnej horskej oblasti s výrazne geografickou výškovou stupňovitou. Priemerná ročná teplota je 7-8 °C, vo vrcholových častiach Malej Fatry klesá pod 2°C, 60 – 70 dní býva celodenný mráz. Najteplejším mesiacom je júl, kedy v dolinách dosahuje teplota 17°C, na vyšších miestach pohoria 12-14°C. Rozloženie zrážok je závislé od nadmorskej výšky. Ročný zrážkový priemer v kotline je 700- 800 mm, v pohorí 1200- 1400mm. Najviac zrážok pripadá na jún, júl (až 90 mm) najmenej vo februári (od 45- 80 mm).

Snehová pokrývka

Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou je 80, v kotline a v Krivánskej časti Malej Fatry až 180 dní. Výška pokrývky v kotline sa pohybuje od 30-40 cm, vo vrchných miestach Malej Fatry až 120 cm.

Veterné pomery

Prevládajúcimi vetrami sú severozápadné a to ako v letnom, tak i v zimnom období. Krivánska časť Malej Fatry je pretiahnutá smerom JZ-SZ, teda kolmo na smer prevládajúcich vetrov a má podstatný vplyv na veterné pomery v tejto oblasti.

Treba povedať, že v Turčianskej kotline sú časté inverzie vznikajúce pod vplyvom tlakovej výše.

1.2.3 Hydrologické pomery

Z hydrologického hľadiska spadá katastrálne územie mesta Turany do povodia Váhu.

Mesto Turany leží na sever od koryta Váhu, cez mesto preteká Turianka, ktorá pozostáva zo Studenca vyvierajúceho v doline Studenci a z jeho prítokov, menších potôčikov. Prvý vyteká z Mlynísk a poniže Hrabín vteká do Studenca. Druhý prítok priberá v Turanoch. Tento vyteká z dvoch dolín Tiesňav a Snílova, tečie cez Černík a za hradskou sa vlieva do Studenca, čiže Turianky. Turianka sa za mestom vlieva do Váhu.

1.2.4 Kvalita ovzdušia

Zákon č. 478/2002 Z. z. o ochrane ovzdušia upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a spôsobom obmedzenia následkov znečisťovania.

V regionálnom meradle sa uplatňujú škodliviny zo spaľovacích procesov, oxid siričitý, oxidy dusíka, uhlíkovodíky, ťažké kovy. Doba zotrvania týchto látok v ovzduší je niekoľko dní, preto môžu byť v atmosfére prenesené do vzdialenosti niekoľko tisíc km od zdroja.

Z ekologického a enviromentálneho hľadiska situácia v regióne závisí od druhu a intenzity ekonomických aktivít a od štruktúry, intenzity a charakteru osídlenia.

V posledných rokoch, kedy pri náraste cien energií obyvatelia vo väčšom rozsahu využívajú na kúrenie drevo a uhlie (nie vždy dobrej kvality), sa obsah emisií v ovzduší mierne zvyšuje hlavne v zimnom vykurovacom období. K nárastu znečisťovania prispieva tiež rast automobilovej dopravy. V meste ani v okolí mesta sa nenachádzajú žiadni významní znečisťovatelia prostredia (výrobné podniky a pod.)

Sprísňujúce sa legislatívne opatrenia sú dôsledkom toho, že trend v regióne je čo sa týka obsahu znečisťujúcich látok v prostredí klesajúci.

1.2.5 Pôda

Mesto Turany je typickou podhorskou obcou, s výrazným podielom lesnej pôdy až 47,88 %.

1.2.6 Rastlinstvo a živočíšstvo

Z hľadiska krajiny je veľmi hodnotný riečny ekosystém Váhu, so svojou nadregionálnou, ekologickou a prírodno-ochrannou významnosťou. Rieka Váh s výskytom pobrežných porastov lužných drevín je cenný biotop živočíchov a rastlín viažúcich svoju existenciu na vodné prostredie. N rieku Váh nadväzuje zachovalá sústava starých ramien a mokrad'ových lokalít, z ktorých niektoré sú významnými potencionálnymi geoeosystémami z hľadiska regionálneho územného systému ekologickej stability okresu Martin č. 92 Turianske rovne, č. 99 Brvence Važiská a č. 102 Turany- Brvná.

Nezvyčajne pestrá rozmanitosť živočíchov sa prejavuje aj v bohatstve poľovnej zveri. Vyskytuje sa tu: medveď hnedý, rys, líška, vlk, jeleň obyčajný, srnec hôrny, diviak, zajac poľný a iné.

Biotop zahŕňa porasty bučín na strmých skalnatých svahoch. Geologické podložie tvoria výlučne karbonátové horniny. V porastoch prevláda buk, primiešané sú rôzne dreviny v závislosti od polohy, v ktorej sa vyskytujú (dub, jedľa, smrek, borovica, javory, tis). Spravidla je vytvorené druhovo bohaté krovinové poschodie. V bylinnej vrstve prevládajú druhy kvetnatých bučín zmiešané s druhmi viazanými výlučne na karbonátové podložie.

1.2.7 Lesníctvo

Lesy významne ovplyvňujú životné prostredie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre rastliny a živočíchy, sú zdrojom zdravia a osvieženia pre obyvateľov. Lesníctvo má v meste dôležité postavenie, nakoľko až 47,88 % územia tvoria lesy.

Zložením sú v prevahe lesy ihličnaté (smrek, jedľa, borovica).

Hospodárenie v súkromných lesoch zabezpečujú obnovené spoločenstvá URBÁR, pozemkové spoločenstvo Turany, s výmerou pozemkov 670 ha (476 členov), Pasienkové spoločenstvo, pozemkové spoločenstvo Turany s výmerou pozemkov 497 ha (522 členov) a Komposesorát, pozemkové spoločenstvo Turany s výmerou pozemkov 155 ha lesa a 479 ha pasienkov (371 členov). Hospodária aj niekoľkí súkromníci vlastníci lesných pozemkov napr. Hlavatý a spol. (cca 90 ha), Zachar (112 ha), a aj mesto (50 ha). Spoločným úsilím a lesopostovateľskými činnosťami je žiaduce docieľiť kompaktnosť lesných pozemkov najmä zalesňovaním voľných plôch. Tiež je potrebné sa venovať opravám a pravidelnej údržbe

lesných ciest.

1.2.8 Poľnohospodárstvo

Na živočíšnu výrobu v obci sa zameriava firma AFG s. r. o Turčianske Teplice, ktorá obhospodaruje prenajatú pôdu. Pestuje ovos a kukuricu na výmere 365 ha. Lúky a pasienky o výmere 635 ha sa kosia na seno a časť sa spása hovädzím dobytkom.

1.2.9 Životné prostredie

Kataster mesta zasahuje do ochranného pásma NP Malá Fatra a NP Veľká Fatra. Severná časť katastrálneho územia mesta Turany sa nachádza na území NP Malá Fatra, kde platí tretí stupeň ochrany.

Severne od štátnej komunikácie 1/18 Vrútky – Ružomberok, po okraj lesného porastu je kataster súčasťou ochranného pásma NP MF s druhým stupňom ochrany. Časť k. ú. mesta južne od štátnej komunikácie 1/18 patrí do prvého stupňa ochrany.

Územie Národného Parku Malej Fatry je súčasťou územia európskeho významu SKUEV 0252 Malá Fatra, podľa výnosu MŽP č.3/2004 – 5, 1 zo dňa 14.7.2004.

Severná časť k.ú. mesta sa nachádza v chránenom vtáčom území SKCHVÚ 013 Malá Fatra, podľa uznesenia vlády SR č.636 zo dňa 9.7.2003.

V severnej časti katastra, nad hornou hranicou lesa zasahuje časť NPR Chleb s piatym stupňom ochrany. Štvrtý stupeň ochrany platí nad lokalitou Trusalová, kde sa nachádzajú prírodne rezervácie Goľové Mláky (neďaleko sútoku Studenca a Snilovského potoka, predmetom ochrany je rašelinisko prechodného typu s chránenými a ohrozenými druhmi rastlín v Malej Fatre) a Hrabinka (je slatinné rašelinisko, kde sa na pomerne malej ploche vyskytuje niekoľko spoločenstiev, ktoré vytvárajú pestrú mozaiku prechodných fytoocenóz. Vyskytujú sa tu dva kriticky ohrozené druhy – rosička anglická a páperec nízky i ojedinelá ostrica oblastná.

Ochrana prírody (zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)

Väčšina katastrálneho územia mesta sa nachádza v NP Malá Fatra a NP Veľká Fatra a ich ochranné pásma.

Ochrana ovzdušia (zákon č. 478/2002 Z. z. o ochrane ovzdušia)

Zákon upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a spôsobom obmedzenia následkov znečisťovania.

Tak ako v regionálnom meradle aj v obci sa uplatňujú škodliviny zo spaľovacích procesov-oxid síričitý, oxidy dusíka, uhl'ovodíky a ťažké kovy. V posledných rokoch, kedy pri náraste cien energií obyvatelia vo väčšom rozsahu využívajú na kúrenie drevo a uhlie (nie vždy dobrej kvality) sa obsah emisií v ovzduší mierne zvyšuje hlavne v zimnom vykurovacom období. V meste ani v okolí mesta sa nenachádzajú žiadni významní znečisťovatelia prostredia (výrobné podniky a pod..). V menšom rozsahu sa znečisťuje ovzdušia aj spaľovaním domáceho odpadu.

Sprísňujúce sa legislatívne opatrenia sú dôsledkom toho, že trend v regióne je čo sa týka obsahu znečisťujúcich látok v prostredí klesajúci, ako dôsledok sprísňujúcej sa legislatívy.

V menšom rozsahu sa znečisťuje ovzdušia aj spaľovaním domáceho odpadu.

Komunálny odpad (zákon č.79/2015 Z.z. o odpadoch)

Mesto zabezpečuje vývoz komunálneho odpadu cez spoločnosť BRANTNER Fatra, s. r. o. Martin. Od roku 2000 sa vykonáva separovaný zber odpadu – komponenty: papier, sklo, PET fľaše. Od roku 2006 sa separujú aj biela technika, železný a elektronický šrot, tetrapakové obaly a nebezpečný odpad.

Množstvo vyseparovaného odpadu za r. 2015: papier – 30,18 t, sklo- 87,55 t, šatstvo – 5,20 t, plasty – 39,28 t, vyradené el. zariadenia 5,11 t.

Množstvo komunálneho odpadu za rok 2015 predstavuje 1 161,92 t/rok

Množstvo komunálneho odpadu na 1 obyvateľa je 273,07 t/rok.

Množstvo vyseparovaného odpadu na 1 obyvateľa 101,57 t/rok.

Množstvo komunálneho odpadu narastá aj s rozvojom strediska CR.

Starostlivosť o územie (zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov).

Územné plánovanie sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia. Okrem toho určuje zásady a vecnú časovú koordináciu činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historickú hodnotu územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. *Mesto Turany má ÚP a zmeny a doplnky č.1.*

Starostlivosť o lesy a pôdu (zákon č. 61/1977 Zb. o lesoch v znení neskorších predpisov

Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu v znení neskorších predpisov)

Lesy sú podľa tohto zákona jednou zo základných zložiek životného prostredia, poskytujú pre priemysel trvalý zdroj drevnej hmoty. Lesy ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín a živočíchov, aj ich spoločenstiev, uchovávajú prírodné krásy a sú zdrojom zdravia a osvieženia pre obyvateľstvo.

Starostlivosť o vodu (zákon č.364/2004 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon)

Podmienky na ochranu podzemných a povrchových vôd a ekosystémov vymedzuje zákon.

Tento zákon vytvára podmienky na všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a na ich účelné a hospodárne využívanie.

Cez mesto preteká Beliansky potok, ktorý je prítokom rieky Turiec. Územie spadá do povodia Váhu.

1.3 Demografický potenciál

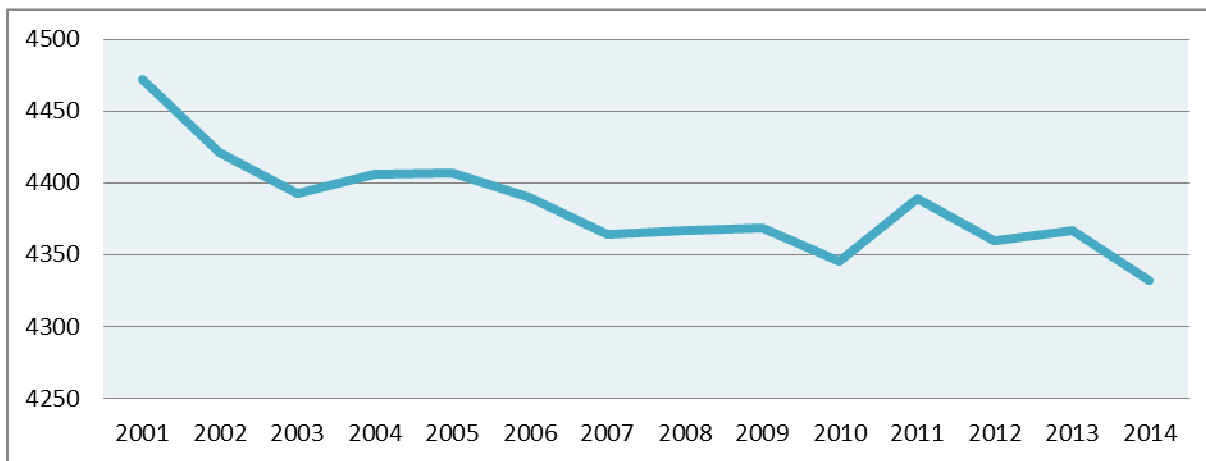
1.3.1 Počet obyvateľov

V okrese Martin sú 3 mestá, mesto Turany patrí k malým mestám, s negatívnym javom poklesu počtu obyvateľov. Podľa sčítania ľudu v roku 2011, počet obyvateľov predstavoval 4 389, počet obyvateľov v roku 2015 sa znížil na 4 269.

Počet obyvateľov k 1.januáru 2015 predstavuje: 4332

1.3.2 Vývoj počtu obyvateľov

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
4472	4421	4393	4406	4407	4390	4364	4367	4369	4345	4389	4360	4367	4332	4269

1.3.3 Veková štruktúra (podľa pohlavia)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet obyvateľov spolu	4 345	4 389	4 360	4 367	4 332	4 269
Z toho ženy spolu	2 215	2 228	2 224	2 233	2 218	2 193
Ženy 15-64 r.	1 552	1 549	1 541	1 532	1 493	1 457
Z toho muži spolu	2 130	2 161	2 136	2 134	2 114	2 076
Muži 15-64 r.	1 536	1 561	1 546	1 544	1 534	1 515

Podiel žien na celkovom počte obyvateľov v roku 2015 predstavoval 51,37 %.

Počet obyvateľov za posledných 6 rokov klesol o 76 , čo je úbytok o 1,75 %.

Veková štruktúra obyvateľstva mesta Turany je priaznivá pre rozvoj mesta, väčšina obyvateľov je vo veku 15-64 rokov (2 972 obyvateľov) t.j.69,62 % obyvateľov.

Obyvateľstvo podľa veku a pohlavia

kategória	muži	ženy	spolu	rozdiel (M-Ž)
0 - 4	87	93	180	-6
5 - 9	103	84	187	19
10 - 14	128	84	212	44
15 - 19	148	137	285	11
20 - 24	147	138	285	9
25 - 29	176	142	318	34
30 - 34	179	181	360	-2
35 - 39	175	206	381	-31
40 - 44	160	155	315	5
45 - 49	145	124	269	21
50 - 54	143	144	287	-1
55 - 59	156	174	330	-18
60 - 64	138	152	290	-14

65 - 69	91	143	234	-52
70 - 74	75	97	172	-22
75 - 79	59	65	124	-6
80 - 84	35	75	110	-40
85 - 89	26	30	56	-4
spolu	2171	2224	4395	-53

Zdroj: štatistický úrad

1.3.4 Prirodzený prírastok a migrácia obyvateľstva

Prirodzený prírastok ako aj migrácia obyvateľstva sú odrazom ekonomickej situácie obyvateľstva v mesta. Z nasledovného prehľadu vidieť, že jedine v roku 2013 je rastúci trend, s nárastom počtu narodených detí a počtu prihlásených obyvateľov, inak je úbytok obyvateľov, tento trend je možné zvrátiť IBV a HBV a prilákať rodiny s deťmi.

Rok	narodení	zomrelí	prihlásení	odhlásení	Prírastok/úbytok + / -
2010	36	40	39	60	-24
2011	33	43	59	59	-10
2012	26	49	37	43	-29
2013	35	41	58	46	7
2014	47	50	39	70	-34
2015	23	72	59	73	-63

Zdroj: štatistický úrad

1.3.5 Národnostné zloženie

Národnosťou sa rozumie príslušnosť osoby k národu, národnostnej menšine alebo etnickej skupine. Pre určenie národnosti nie je rozhodujúca materinská reč, ani reč, ktorú človek väčšinou používa alebo lepšie ovláda, ale jeho vlastné rozhodnutie o príslušnosti k národu, národnostnej menšine či etnickej skupine.

Podľa údajov štatistiky SODB 2011 je 95,29 % (4188) obyvateľov slovenskej národnosti, 16 obyvateľov sú národnosti českej, 2 maďarskej národnosti, 1 rómska národnosť, 4 nemecká národnosť, 1 poľská národnosť, 1 moravská národnosť, 1 bulharská národnosť, 3 inej národnosti a 178 národnosť neuviedli, podľa zdrojov z MÚ národnostné zloženie obyvateľstva v meste nikdy nespôsobovalo žiadne problémy.

1.3.6 Obyvateľstvo podľa vierovyznania

Najpočetnejšou skupinou obyvateľov sú obyvatelia evanjelického vierovyznania – 43,28 %, počet obyvateľov katolíckeho vierovyznania - 34,65 %, bez vierovyznania - 12,40 % .

Obyvateľstvo podľa vierovyznania

Vierovyznanie	počet	podiel (%)
1.) Rímskokatolícka cirkev	1523	34,65
2.) Gréckokatolícka cirkev	13	0,30
3.) Pravoslávna cirkev	5	0,12
4.) Evanjelická cirkev augsburského vyznania	1902	43,28
5.) Reformovaná kresťanská cirkev	1	0,02
6.) Evanjelická cirkev metodistická	8	0,18
7.) Apoštolská cirkev	1	0,02
8.) Cirkev československá husitská	4	0,10
9.) Cirkev adventistov siedmeho dňa	9	0,20
10.) Kresťanské zbory	8	0,18
11.) Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	1	0,02
7.) bez vyznania	545	12,40
8.) iné	13	0,30
9.) nezistené	362	8,23

Zdroj: štatistika SODB 2011

1.4 Životná úroveň

1.4.1 Bývanie

Úroveň bývania výrazne ovplyvňuje kvalitu života občanov. Súčasná výstavba rodinných domov je dostatočná, čo pozitívne vplyva na prirodzenú reprodukciu populácie. O individuálnu bytovú výstavbu v meste je záujem, preto bude potrebné riešiť infraštruktúru a perspektívne riešiť rozvoj mesta. Je potrebné sa zamerať sa na prípravu pozemkov a infraštruktúry na výstavbu rodinných domov a bytov.

Údaje o domovom a bytovom fonde boli súčasťou sčítania obyvateľov v roku 2011 v súlade so Zákom č.165/1998 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov. V roku 2011 bolo v obci Turany **1 566** domov, z toho **1412** obývaných.

Podľa sčítania obyvateľstva, domov a bytov v r. **2011** bolo v obci **1566** domov, z toho **1412** trvalo obývaných.

	2011	2015
Počet domov spolu	1566	1596
- trvalo obývané	1412	1442
Počet bytov spolu	1566	1596
- z toho v RD	657	687

Po dohode s vlastníkmi pozemkov sa v meste plánuje realizácia IBV a HBV čo bude mať pozitívny vplyv na zvýšenie životnej úrovne obyvateľov obce ako i na zvýšenie počtu obyvateľov.

Po realizácii nového ÚP mesta Turany sa počíta s výstavbou bytov v meste na mestských pozemkoch. Po realizácii bytov a domov sa vytvorí možnosť ďalšieho demografického rozvoja v meste.

1.5 Ekonomický potenciál

1.5.1 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

Podľa údajov zo sčítania ľudu v roku 2011 z celkového počtu 4 389 obyvateľov, ekonomicky aktívnych (EAO) bolo 2 121, čo je 48,33%, väčšina obyvateľov dochádza za prácou mimo mesta 1 774 obyvateľov, čo je 83,64 % ekonomicky aktívnych obyvateľov.

1.5.2 Nezamestnanosť v obci od roku 2010 – 2015

Evidovaným nezamestnaným je občan, ktorý nie je v pracovnoprávnom, služobnom, členskom pomere, nevykonáva samostatne zárobkovú činnosť, ani sa sústavne nepripravuje na výkon povolania.

Turany - počet obyvateľov (evidovaní uchádzači o zamestnanie)

2010	2011	2012	2013	2014	2015 do 30.6.
219	226	241	241	194	165

Zdroj: ÚPSVaR

Miera nezamestnanosti v okrese Martin v rokoch 2010 -2015 bola nižšia ako je celoslovenský priemer. Mesto Turany patrí medzi mestá s mierou nezamestnanosti nižšou ako celoslovenský a okresný priemer.

Nezamestnaní - uchádzači o zamestnanie Turany

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Muži	123	123	126	132	99	83
Ženy	96	103	115	109	95	82

Zdroj: ÚPSVaR

Prehľad nezamestnaných podľa doby evidencie rok 2014

Doba evidencie	Do 3 mesiacov	4-6 mesiacov	7-9 mesiacov	10-12 mesiacov	13-24 mesiacov	Nad 24 mesiacov
Turany	30	31	29	14	34	56

Zdroj: ÚPSVaR

Z tabuľky vidieť, že až 33,94 % nezamestnaných sú nezamestnaní dlhodobo – nad 2 roky, čiže je predpoklad, že títo budú nepriaznivo ovplyvňujú mieru nezamestnanosti v meste aj naďalej.

Prehľad nezamestnaných podľa veku - rok 2014

	spolu	19 r.	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	>60
Turany	194	6	36	23	18	20	25	15	23	27	1

Zdroj: ÚPSVaR

Podľa veku tvoria mladí nezamestnaní do 30 rokov 33,50 % a starší nad 50 rokov 26,29% , väčšina nezamestnaných je vo veku 30-50 rokov 40,21 %.

Prehľad nezamestnaných podľa stupňa dosiahnutého vzdelania - rok 2014

	Vzdel. spolu	základné	vyučení	SOU US	SOS s mat.	Vyššie-bakal.
Turany	194	18	0	78	75	23

Zdroj: ÚPSVaR

Najvýznamnejším zamestnávateľom z pohľadu počtu pracovných miest v meste sú podnikatelia. Pre mesto s pomerne vysokým počtom podnikateľov je typické samozamestnanie.

1.5.3 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva má pre rozvoj obce zásadný význam. Je dôležité aké vzdelanie má obyvateľstvo na danom území a je potrebné zosúladiť ponuku s dopytom, čo následne minimalizuje potrebu migrácie obyvateľstva za pracovnými príležitosťami do iných regiónov.

Na základe výsledkov posledného sčítania obyvateľstva k 31. 12. 2011 bola vzdelanostná štruktúra obyvateľstva obce Turany nasledovná:

Obyvateľstvo podľa vzdelania

	vzdelanie	počet	podiel (%)
1.)	základné	635	14,45
2.)	učňovské (bez maturity)	699	15,91
3.)	stredné odborné (bez maturity)	444	10,10
4.)	úplné stredné učňovské (s maturitou)	191	4,35
5.)	úplné stredné odborné (s maturitou)	1050	23,89
6.)	úplné stredné všeobecné	173	3,94
7.)	vyššie odborné vzdelanie	61	1,39
8.)	vysokoškolské bakalárske	102	2,32
9.)	vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské	342	7,78
10.)	vysokoškolské doktorandské	3	0,07
11.)	bez školského vzdelania	611	13,90
12.)	nezistené	84	1,91

Zdroj: SODB 2011

1.5.4 Podnikateľská sféra

Počet podnikateľov: 439

Počet družstiev: 1

(zdroj: www.vsetkyfirmy.sk)

Meste Turany má v súčasnosti podnikateľská sféra nasledovné zastúpenie:

- v primárnom sektore mesto eviduje 1 poľnohospodárske družstvo

1. AFG s. r. o Turčianske Teplice

Aktívne na území mesta pôsobia firmy:

1. Chyžbet, s.r.o.
2. Tlačiareň P+M
3. Salim - veľkoobchod potravín
4. COOP Jednota
5. Staton s.r.o.
6. SZT s.r.o.
7. TEAM Industries
8. Prevádzkareň mesta Turany
9. Stavebniny Pavelica
10. Dalitrans
11. Autoalles

Starostlivosť o lesy zabezpečujú spoločnosti:

1. Urbár pozemkové spoločenstvo, Turany
2. Komposesorát pozemkové spoločenstvo, Turany
3. Pasienkové spoločenstvo, pozemkové spoločenstvo Turany
4. Turčianske regionálne združenie vlastníkov lesov

5. Lesné spoločenstvo Hlavatý a spol., Turany, p.s.

Okrem vyššie uvedených firiem sú v meste pracovné miesta vytvorené na Mestskom úrade, Základnej a materských školách.

Viac ako 80 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva odchádza za zamestnaním mimo mesta. Podľa SODB 2011 bolo ekonomicky aktívnych 2 121 obyvateľov obce a z toho 1 774 obyvateľov dochádzalo za pracou mimo obce, čo predstavuje 83,64 %.

V záujme znižovania percenta nezamestnanosti a počtu obyvateľov dochádzajúcich za prácou mimo mesta, je potrebné vytvárať vhodné a motivujúce podmienky pre potencionálnych zamestnávateľov, ako aj samozamestnávateľov – malých podnikateľov.

1.5.5 Hospodárenie mesta

Hospodárenie mesta je stabilné. Pri svojej činnosti nevytvára a nehromadí dlhodobé záväzky, vyvíja aktivity, ktoré zabezpečujú splatenie všetkých pohľadávok voči mestu. Usiluje o to, aby bol majetok zhodnocovaný a využívaný v prospech obyvateľstva.

Finančné hospodárenie mesta sa riadi schváleným rozpočtom na príslušný kalendárny rok. Rozpočet sa vnútorne člení na bežný a kapitálový rozpočet príjmov a výdavkov.

Štruktúra majetku (údaje v EUR)

	2013	2014	2015
Neobežný majetok	5 081 411,35	4 773 846,35	4 822 544,76
Dlhodobý nehmotný majetok	23 876,47	16 571,28	10 889,64
Dlhodobý hmotný majetok	4 080 836,91	3 956 196,30	4 019 339,54
Dlhodobý finančný majetok	976 697,97	801 078,77	792 315,58
Obežný majetok	408 633,27	388 372,46	492 946,01
Zásoby	824,50	594,53	788,83
Pohľadávky	95 369,79	129 450,89	145 401,22
Finančný majetok	290 805,29	234 364,57	321 338,92
AKTÍVA SPOLU	5 495 070,23	5 166 457,12	5 320 270,69

PASÍVA

	2013	2014	2015
Vlastné zdroje	3 703 924,23	3 203 800,80	3 283 512,85
Fondy	0	0	0
Majetkové fondy			
Finančné fondy			
Výsledok hospodárenia	3 499 079,95	3 203 800,80	3 283 512,85
Cudzie zdroje			
Rezervy	32 858,05	964,47	1 038,65
Dlhodobé záväzky	676 715,24	649 529,26	623 221,45
Krátkodobé záväzky	136 545,61	125 575,68	107 594,77
PASÍVA SPOLU	5 495 070,23	5 166 457,12	5 320 270,69

Zdroj: MF SR, Register účtovných závierok

V nasledujúcich tabuľkách je vyčíslené **podrobné hospodárenie obce** (údaje získané z MÚ Turany).

Štruktúra príjmov (EUR)

Príjmy	2013	2014	2015
Celkové príjmy	1 837 098,40	1 964 149,36	2 236 818,21
Bežné príjmy	1 787 533,28	1 903 706,36	2 174 882,65
Kapitálové príjmy	47 130,12	6 590,-	54 144,13

Plnenie rozpočtových výdavkov (EUR)

Výdavky	2013	2014	2015
Plnenie bežného rozpočtu	1 582 156,-	1 704 751,-	1 965 995,-
Schválený upravený rozpočet	1 573 006,96	1 732 808,29	1 902 140,98
Skutočnosť			
Plnenie kapitálového rozpočtu	147 910,-	196 296,-	223 406,-
Schválený upravený rozpočet	130 790,14	187 175,81	173 944,95
Skutočnosť			

1.6 Technická infraštruktúra

1.6.1 Dopravná infraštruktúra

Katastrálnym územím Turian prechádza dopravný koridor Rýn – Dunaj patriaci do základnej siete TEN-T a trasa medzinárodných cestných ťahov TEM-4. Riešeným územím mesta vedie čiastočne realizovaná trasa diaľnice D1. Územím ďalej prechádza cesta I/18 v smere Martin – Ružomberok, ktorá spolu s cestami III. triedy III/2138, III/2133 a III/2135 tvorí základnú kostru cestnej dopravy v riešenom území. Na cesty III. triedy sa napája sieť obslužných komunikácií funkčnej triedy C2 a C3.

Hromadnú autobusovú dopravu je zastúpená piatimi linkami diaľkovej dopravy a viacerými linkami prímestskej dopravy. Hromadnú autobusovú dopravu zabezpečuje viacero subjektov. Existujúce autobusové zastávky zodpovedajú dochádzkovej vzdialenosti cca 500 m.

Územím mesta prechádza dvojkoľajná elektrifikovaná železničná trať prvej kategórie č. 180 Žilina – Košice, s návrhom na jej modernizáciu. Na uvedenej trati je v meste zriadená železničná stanica.

Cyklistická doprava miestneho významu využíva existujúce miestne komunikácie mesta Turany. Riešeným územím prechádzajú vyznačené cykloturistické trasy: červená s číslom 032, modrá s číslom 2412, zelená s číslom 5420 a žltá s číslom 8424.

Letecké spojenie je možné z letiska Bratislava (230 km), Žilina (52 km), Poprad (102 km). V blízkosti do 14 km je situované letisko v Tomčanoch. Pre poľnohospodárske účely je zriadená plocha poľného letiska v extraviláne mesta.

Miestne komunikácie

Pre peší pohyb sú v meste realizované chodníky a pešie plochy. Chodníky sú väčšinou vedené v súbehu s komunikáciami pre automobilovú dopravu, prevažne po oboch stranách. V centre mesta bola vytvorená pešia plocha s premostením potoka Studenec.

1.6.2 Inžinierske siete

Elektrická sieť

Riešeným územím prechádzajú vonkajšie nadzemné VVN 110 kV elektrické vedenia – 2x110 kV č. 7735 a 7736 na smere VE Sučany – Kralovany – Istebné a 2x110 kV č. 7856-7857 VE Sučany – Krpeľany. 2x110 kV č. 7808 bolo zrekonštruované na 22 kV systém, ako posilňovacie VN vedenie

zaústené do 22 kV linky č. 210. Zásobovanie elektrickou energiou sa uskutočňuje prostredníctvom 22 kV vzdušného vedenia č. 210, ktoré je vyvedené z transformovne 110/22 kV ŽOS Vrútky s prepojením na TR Kralovany. Na uvedené vedenie sú napojené transformačné stanice 22/0,4 kV. Sekundárna NN sieť v zástavbe s rodinnými domami je prevedená vzdušnou sieťou po betónových stĺpoch. V zástavbe HBV a čiastočne na plochách občianskej vybavenosti je riešená káblovým rozvodom zemou.

Verejné osvetlenie je realizované výbojkovými osvetľovacími zdrojmi, osadenými na betónových stĺpoch vzdušnej NN rozvodnej siete a na ocelových stožiaroch tam, kde je NN sieť realizovaná káblovými rozvodmi.

1.6.3 Kanalizácia

Odpadové vody v meste Turany sú odvádzané spoločnou verejnou kanalizáciou mesta v správe Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a.s. Martin. Kanalizačná sieť profilu DN 300 bola vybudovaná v rámci projektu ISPA „Kanalizácia a ČOV v meste Martin a regióne Dolný Turiec“, spolufinancovaného z eurofondov. Splaškové odpadové vody sú prečerpávané do Sučian a odtiaľ do ČOV Vrútky. Na verejnú kanalizáciu je napojených 92% obyvateľov mesta.

Dažďové vody sú odvádzané vsakovaním do terénu, prípadne odvedené rigolmi do miestnych tokov.

1.6.4 Vodovodná sieť

Zásobovanie mesta Turany pitnou vodou zabezpečuje Martinský skupinový vodovod v správe Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a.s. Martin. Zdroj vody je prameň Dolina pri obci Podhradie s kapacitou 23,0 l/s. Spoločne s mestom Turany je z tohto vodárenského zdroja zásobovaná aj obec Podhradie a Nolčovo. Z vodárenského zdroja je voda privádzaná prírodným potrubím DN 300 do vodojemu Turany s objemom 650 m³. Pre zásobovanie mesta pitnou vodou je zrealizované aj prepojenie rozvodnej vodovodnej siete na prívod vody z Krpelian s vodárenským zdrojom - prameň Teplička s kapacitou 20,0 l/. Vodovodná sieť je zokruhovaná a celé mesto sa nachádza v jednom tlakovom pásme. Miestna časť Trusalová je zásobovaná pitnou vodou individuálne - studňami, resp. z prameňa v doline Studenec, neverejným vodovodom vybudovaným predovšetkým pre rekreačné zariadenia v tejto lokalite.

Na území mesta sa nenachádzajú vodárenské zdroje so stanoveným PHO. Vzhľadom na existujúce kapacity vodárenských zdrojov a predpokladaný demografický vývoj v meste Turany sa nepredpokladajú problémy so zásobovaním mesta pitnou vodou.

Katastrálnym územím mesta Turany pretekajú vodohospodársky významné vodné toky Váh, Studenec a Krpeliánsky kanál s drobnými prítokmi. V riešenom území sa nachádzajú vodné plochy, ktoré vznikli prirodzene, resp. po vyt'azení štrkov.

1.6.5 Telekomunikačná sieť

Pošta organizačne patrí pod Regionálne poštové centrum RPC Prievidza. Poštové služby pre mesto sú zabezpečované jednou poštovou prevádzkou. Podľa súčasnej štruktúry ST a.s. územie mesta Turany patrí do Centra sieťovej infraštruktúry Martin, ktoré je zahrnuté do Regionálneho centra sieťovej infraštruktúry Žilina. Telefónni účastníci v riešenom území sú pripojení miestnou telekomunikačnou sieťou na digitálnu ústredňu miestneho telefónneho obvodu, umiestnenou v objekte na ulici Komenského.

Služby mobilnej telefónnej siete sú v riešenom území zabezpečované operátormi ORANGE, T-COM, Telefónika a O2. Televízny signál základných programov je zabezpečený TV vykryvačom Krížava, v meste sú zavedené aj televízne káblové rozvody. Služby internetu sú zabezpečované pevnou sieťou T-COM a mobilnými operátormi. Sieť miestneho rozhlasu je zabezpečovaná v meste čiastočne vzdušným a čiastočne káblovým rozvodom.

1.6.6 Internet

Riešeným územím prechádzajú dvoma smermi trasy telekomunikačných káblov. Jedna trasa je situovaná v súbehu s kanálom Váhu (DOK Vrútky - Sučany – Ružomberok a DK Vrútky Ružomberok), druhá trasa v súbehu cesty I. triedy (DK Martin – Turany a OK Orange Martin – Ružomberok).

1.6.7 Zásobovanie teplom

Zásobovanie teplom sa realizuje decentralizovaným spôsobom z blokových kotolní, objektových zdrojov tepla a domových zdroj UK. Zásobovanie teplom rekreačnej zóny Trusalová je riešené elektrickou energiou a drevnými palivami, lokalita z výrobnými prevádzkami potrebu tepla rieši plynom, tekutými palivami a čiastočne elektrinou. Celkovo je potreba tepla v meste

zabezpečovaná prevažne na báze spaľovaní zemného plynu s menším podielom pevných palív, LVO a elektrickej energie.

1.6.8 Plynovod

Územím mesta prechádzajú VTL plynovod DN 150 PN 2,5 MPa, VTL prípojka k RS Železničná DN 150 PN 2,5 MPa, VTL prípojka k RS Sadová DN 100 PN 2,5 MPa a STL prepojavací plynovod smerom na Krpeľany DN 110 PN 400 kPa. Zdrojom zásobovania mesta zemným plynom sú RS1 3000 Železničná a RS2 5000 Sadová, ktorá slúži aj pre zásobovanie zemným plynom obcí Nolčovo, Krpeľany, Ratkovo a Šútovo. Miestne rozvody plynu distribučnej siete STL s prevádzkovým tlakom do 100 kPa sú vybudované z lineárneho polyetylénu strednej ťažkej rady.

1.7 Občianska infraštruktúra a vybavenosť

1.7.1 Infraštruktúra vzdelávania

V Turanoch sú v súčasnosti 2 štátne materské školy s celkovým počtom 6 tried, ktoré v posledných rokoch navštevovalo 107 až 126 detí. V meste je jedna základná škola pre 1. až 9. ročník s celkovým počtom 9 tried, ktoré v posledných rokoch navštevovalo 280 až 325 žiakov. Počet detí v materských školách a žiakov v základných školách mal v posledných rokoch mierne klesajúcu tendenciu. Základná umelecká škola zabezpečuje vzdelanie detí a mládeže v odbore hudobnom, výtvarnom a tanečnom. Stredoškolské vzdelanie na území mesta v minulosti zabezpečovala Spojená stredná odborná škola, ktorá je v súčasnosti mimo prevádzky.

Školské zariadenia pre deti, ktoré vyžadujú osobitný prístup sa nachádza v Martine. Stredné odborné školy a gymnáziá sú v Martine, Turčianskych Tepliciach a vo Vrútkach. Nadregionálny význam má martinská Jesseniova lekárska fakulta Univerzity Komenského v Martine. Celoslovenský význam má Žilinská univerzita v Žiline.

1.7.2 Sociálna infraštruktúra

Na území mesta nie je zriadené žiadne zariadenie pre poskytované sociálnych služieb, mimo opatrovateľskej služby v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta a rozvozu stravy starším a imobilným občanom. Pre stravovanie seniorov mesto zriadilo vývarovňu pri MŠ na ul. Obchodná.

1.7.3 Zdravotná infraštruktúra

Zdravotnú starostlivosť v meste Turany zabezpečujú tri ambulancie praktických lekárov pre dospelých, jedna detská ambulancia, jedna gynekologická a jedna stomatologická ambulancia. V meste sú pre obyvateľov k dispozícii 2 lekárne.

Zdravotnícku starostlivosť pre občanov mesta zabezpečujú nasledovné zdravotnícke zariadenia

- Univerzitná nemocnica Martin (plní funkciu aj okresnej a mestskej nemocnice)
- Lekárska služba prvej pomoci a Záchranná zdravotná služba
- Polikliniky v Martine
- Ambulancie neštátnych všeobecných, odborných lekárov a pediatrov
- 2 detské sanatória (v správe ŽSK) pre deti s respiračnými, pohybovými a neurologickými chorobami

1.7.4 Kultúrny potenciál

V meste Turany sa nachádzajú Miestne kultúrne stredisko, Kultúrne centrum, Miestna ľudová knižnica, Miestne múzeum, Klub dôchodcov.

Miestne kultúrne stredisko s kapacitou 90 osôb. Na uskutočňovanie väčších podujatí slúži kinosála s kapacitou 240 stoličiek. Kultúrne centrum (býv. závodná jedáleň Drevina), s veľkou sálou pre cca 300 osôb a malou sálou pre ďalších 80 osôb. Kultúrny život v meste zastrešuje predovšetkým Miestne kultúrne stredisko, ktoré úzko spolupracuje so spoločenskými organizáciami a školami. Pri mestskom úrade úspešne pôsobí ZPOZ- človek človeku, ktorého ťažiskom činnosti je zamerané na organizovanie všetkých občianskych obradov (svadby, pohreby, uvítania do života stretnutia s jubilantmi). V meste pôsobí ženský spevokol, dychová hudba, ľudová hudba a spevácka skupina „Púpavienka“, detský folklórny súbor Turianček.

Miestne múzeum približuje občanom a návštevníkom obce ukážky flóry a fauny turčianskeho chotára, ukážky obydlí a gazdovstva zo začiatku 20. storočia, ako aj iné príležitostné výstavy. Mesto je vydavateľom informačného občasníka „Hlas Turian“.

1.7.5 Cirkevný život

Podľa sčítania obyvateľstva z roku 2011 je v meste 4 389 obyvateľov evanjelickej cirkvi augsburgského vyznania, čo predstavuje 43,28 %. Počet obyvateľov, ktorý sa hlásia k rímskokatolíckemu vierovyznaniu je 1 523, t. j. 34,65%.

1.7.6 Kultúrne pamiatky

Na území Mesta sa nachádza národná kultúrna pamiatka zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR – **Rímskokatolícky kostol sv. Gála s areálom** z druhej polovice 13. storočia s krídlovým oltárom zo Spišskej Kapituly z 15. storočia (pôvodne zo Spišského Štvrtka). Počas svojej histórie bol viackrát opravovaný.

Chránenou prírodnou pamiatkou je asi 400 ročná lipa pri kostole, ktorá bola pravdepodobne vysadená pri stavbe renesančnej zvonice po roku 1636. Zvonica murovaná je zapísaná pod číslom 630/2. Na tieto objekty sa vzťahujú ustanovenia zákona č. 49/02 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu.

Evanjelický kostol z roku 1786 bol obnovený 1924 a novopostavený 1934, v oltári sú obrazy od Zamberu a Palugyaja. Nová faraja z roku 1966 namiesto pôvodnej z čias okolo 1818.

Synagóga z 1. polovice 19. storočia bola z dôvodov značného poškodenia asanovaná.

Pred mestským úradom je pamätník, ktorý mesto venovalo svojmu veľkému rodákovi Milošovi Alexandrovi Bazovskému pri 100. výročí jeho narodenia. Ďalší pamätník v centre mesta je venovaný obetiam protifašistického odboja.

V katastrálnom území Turany sú evidované následné archeologické lokality známe z dostupnej evidencie nálezísk - CEANS a z odbornej literatúry:

- Turany, Černík, púchovská kultúra – sídlisko
- Turany, Na mohylky, Slovania

V oboch prípadoch nie je známa ich presná, ale iba približná poloha. Vzhľadom na existenciu uvedených archeologických lokalít, ako aj miestne názvy indikujúce existenciu ďalších nálezísk v katastri obce Turany, je tu možný výskyt dosiaľ neobjavených archeologických lokalít.

1.7.7 Spolková činnosť

Mesto Turany má bohatú spolkovú činnosť. V meste pôsobí niekoľko spolkov: Dobrovoľný

hasičský zbor Turany, ktorý svoje obnovenie datuje od 1925 a Dobrovoľný hasičský zbor Turany - juh, ktorého predchodca bol založený r. 1908, v období od roku 1948 do r. 1990 pôsobil v obci ako závodný hasičský zbor Drevina. V roku 2004 bol zriadený Obecný hasičský zbor, bežecký spolok, futbalový klub MŠK Turany, florbalový klub, športovo-strelecký klub Turany, ZOTŠ Turany, Klub vojakov v zálohe Turany, šachový klub a v rámci turistiky pôsobí SKIALP KLUB KRIVÁŇ.

1.7.8 Športová infraštruktúra a cestovný ruch

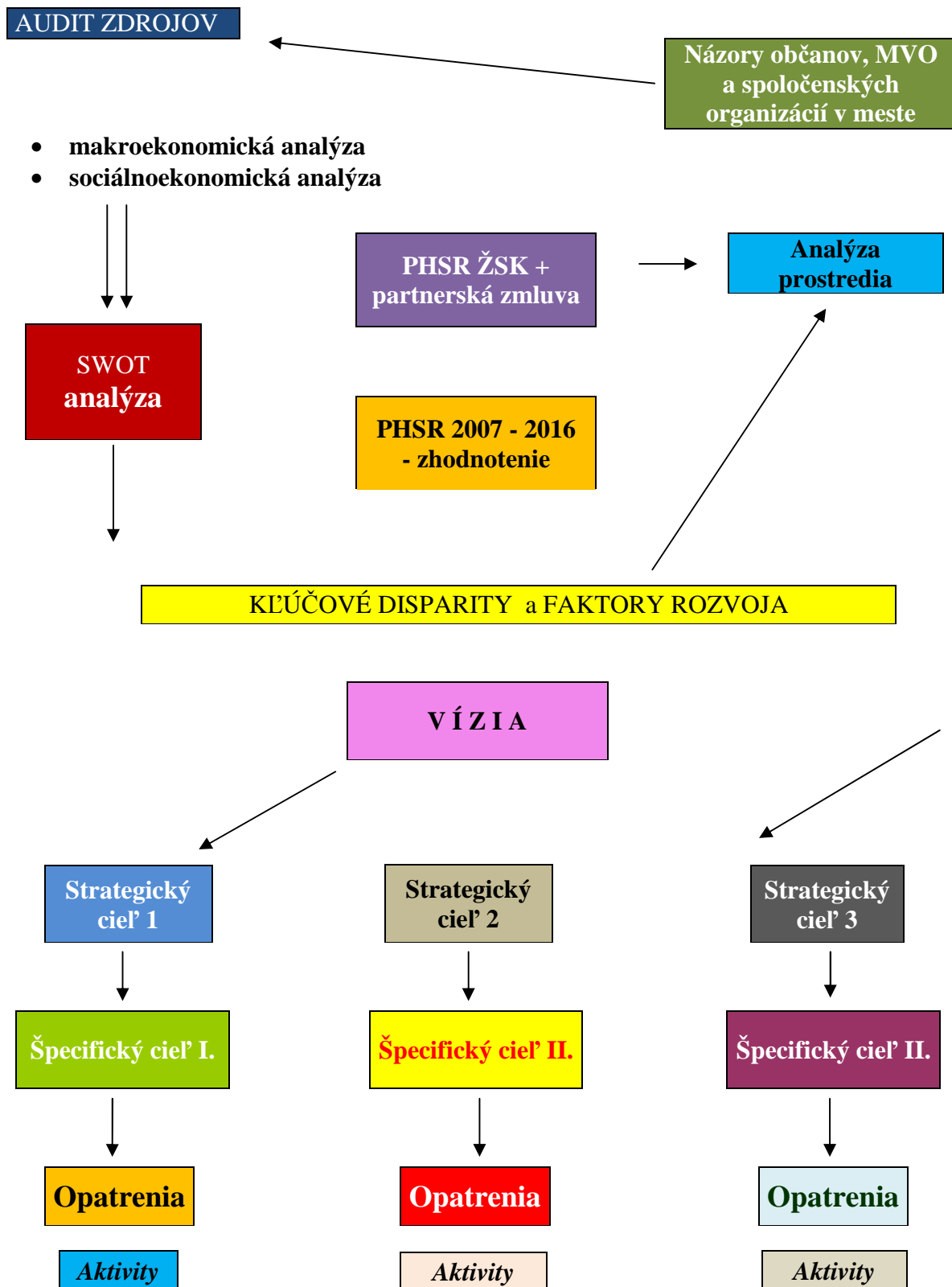
Športové zariadenia v meste reprezentujú dva športové areály a športová strelnica. Doplnkové športové plochy a zariadenia sa nachádzajú aj pri základnej škole, v rekreačnom území Trusalová a na plochách HBV.

Územie mesta Turany patrí z hľadiska kategorizácie rekreácie a cestovného ruchu do Rekreačného a krajinného celku Krivánska Malá Fatra. Stredisko rekreácie a turizmu Trusalová, ako rekreačný priestor celoštátneho významu je podľa platného ÚPN VÚC Žilinský kraj určené pre ďalší intenzívny a extenzívny rozvoj so zvýšením súčasnej výmery zo 130 ha na výmeru 180 ha a s návrhom zvýšenia dennej návštevnosti v hlavnej sezóne zo súčasných 1400 na 3600 osôb. ÚPN VÚC Žilinský kraj navrhuje v tomto území dostavbu a novú výstavbu rekreačných objektov a zariadení zameraných na letnú a zimnú pobytovú rekreáciu v horách. V rámci Strediska rekreácie a turizmu Trusalová sa nachádza autocamping, motorest, niekoľko existujúcich a v súčasnosti budovaných ubytovacích a stravovacích zariadení cestovného ruchu, Ranč Aljaška, cca 70 objektov individuálnej chatovej rekreácie, menšie športové plochy, značené turistické a cykloturistické trasy.

Verejné ubytovanie poskytuje Ubytovňa u grófa s celkovou kapacitou 30 lôžok a viaceré zariadenia voľného cestovného ruchu v Trusalovej s celkovou kapacitou 220 lôžok.

V Turanoch sa nachádzajú záhradkárske osady v lokalitách Pod kopcom a Ráztoka a športová strelnica v lokalite Černík. Na území mesta sa nachádza viacero vodných plôch vzniknutých zväčša po ťažbe štrkov, ktoré spolu s vodnými tokmi a nábrežiami rieky Váh a Studenec predstavujú ďalší rekreačný potenciál.

1.8 Postup spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

1.8.1 Opis rozvojovej stratégie

Zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky je definovaný prechod určitých kompetencií (čl.1 par. 2) do pôsobnosti mesta. Jednou z rozhodujúcich strategických oblastí je regionálny rozvoj a v rámci neho prechádza do pôsobnosti mesta:

- vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja
- vypracúvanie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja
- koordinovanie spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov rozvoja mesta

Snahou regionálnej politiky je ovplyvňovanie a koordináciu hospodárskych procesov, ovplyvňuje rozvoj veľkých územných celkov v rámci krajiny.

V rámci regiónov mesta vykonávajú vlastnú politiku rozvoja územia s využitím princípov územného regionálneho marketingu. Vypracovaním PHSR plní mesto jednu zo základných princípov regionálnej politiky – princíp programovania.

Vyššie uvedené kompetencie sú v podmienkach malých obcí, u ktorých je problémom nedostatok financií na investície a nízko rozvinuté hospodárstvo, možnosťou ako zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj pri využití miestnych zdrojov, ako skvalitniť infraštruktúru, ako vytvoriť podmienky pre podnikateľské aktivity a s tým spojený nárast pracovných príležitostí, ale najmä ako neustále skvalitňovať život jej obyvateľov.

Cieľom programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta bolo sformulovať predstavy o smerovaní mesta tak, aby boli v súlade s očakávaniami jej obyvateľov, aby vyjadrovali ich ekonomické a sociálne záujmy.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta je strednodobý strategický dokument na obdobie, ktoré pokrýva programové obdobie EÚ s výhľadom do roku 2025.

Program je v súlade so strategickými cieľmi štátu a vyššieho územného celku.

Rešpektuje záujmy ochrany historického a kultúrneho dedičstva, ochrany prírody.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Turany nadväzuje na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja.

Súčasne je vypracovaný v súlade s Partnerskou dohodou 2014-2020.

Mesto Turany je mestom do 5000 obyvateľov, jej priority budú realizované predovšetkým prostredníctvom iROP.

PHSR je otvorený dokument, ktorý bude podľa potreby aktualizovaný tak, aby sa dosahovali jeho ciele, aby obyvatelia obce mohli byť s kvalitou života v meste spokojní.

PHSR mesta Turany prispeje k zvýšeniu absorpčnej kapacity regiónu, t.j. k schopnosti regiónu čerpať prostriedky z fondov EÚ a iných podporných mechanizmov pre rozvoj.

1.8.2 Zabezpečenie a realizácia

1.8.2.1 Organizačné zabezpečenie

Pri strategickom plánovaní rozhodujúcu úlohu zohrala spolupráca starostu obce, poslancov Mestského zastupiteľstva a spracovateľ'a zúčastnených na tvorbe PHSR mesta.

Proces realizácie a implementácie bude zabezpečovať Mestské zastupiteľstvo, taktiež aj jeho aktualizáciu.

Implementácia jednotlivých projektov vyžaduje, aby boli ich vedením poverené osoby, vzhľadom na veľkosť obce odporúčame externých projektových manažérov. Mesto má už skúsenosti v manažovaní projektov. Doteraz realizované projekty boli v spolupráci zástupcov Mestského úradu s občanmi mesta a dodávateľskými partnermi.

1.8.2.2 Finančné zabezpečenie

Regionálny rozvoj v meste možno zabezpečiť prostredníctvom financií z nasledovných zdrojov:

- štátny rozpočet
- štátne fondy
- rozpočet samosprávneho kraja
- rozpočet mesta
- granty a dotácie
- sponzorské príspevky a dary
- úvery z bánk
- úvery a príspevky medzinárodných organizácií

Doplňkovým zdrojom sú finančné prostriedky zo štrukturálnej pomoci EÚ. Tieto sú podľa pravidiel EÚ určené regiónom a oblastiam vykazujúcim nízku úroveň hospodárskeho rozvoja. Zdroje u rozpočtu EÚ je možné získať len v prípade, že mesto preukáže schopnosť spolufinancovať rozvojové projekty z vlastných zdrojov, prípadne zo zdrojov súkromných investorov. Rovnaké pravidlo platí aj pre získanie finančných zdrojov zo štátneho rozpočtu.

1.9 SWOT analýza

<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobrá geografická poloha • dobrá dostupnosť prímestskej dopravy a dopravy vôbec • zachované prírodné prostredie • prírodné a kultúrne bohatstvo • tradičné remeslá • vhodné podmienky pre rozvoj agroturistiky a vidieckeho CR • dostatok a dostupnosť vzdelávacích zariadení • blízkosť rekreačného centra Trusalová • dobrá dostupnosť zdravotnej starostlivosti • zdroje kvalitnej pitnej vody (Trusalová, Korbelka) • verejná vodovodná sieť, kanalizácia, plyn • separácia odpadu • kvalitné životné prostredie • ÚPD • vybudovaná telekomunikačná infraštruktúra (telefón, internet) • vysoký stupeň internetizácie obyvateľstva v meste • objekty občianskej vybavenosti (Kultúrny dom, Dom smútku, pošta, predajne potravín) • aktívne spolky a MVO v meste • Dobrovoľný hasičský zbor s dlhoročnou tradíciou • Silná športová tradícia • existujúce pracovné príležitosti v meste • podnikateľské subjekty v meste 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlá kvalita komunikácií v meste • neexistujúce chodníky popri celej dĺžke miestnych komunikácií • nedostatok pracovných príležitostí • dochádzka za prácou mimo mesta • nedostatočne využívaný potenciál prichádzajúcich turistov • slabo vybudované služby pre cestovný ruch • pretrvávajúce jazykové bariéry pre rozvoj spolupráce so zahraničnými firmami • nedostatočné sociálne služby • nedostatok bytového fondu • zložité vlastnícke vzťahy • urbanistické obmedzenia • nedostatočne vybudované cyklotrasy • nedostatočné množstvo ubytovacích kapacít
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • cestná sieť v kraji je súčasťou európskeho koridoru • vybudovanie rýchlostnej komunikácie R3 • poľnohospodárska výroba ekologickým spôsobom • podpora rozvoja pestovateľstva, ovocinárstva • podpora internetizácie a informatizácie spoločnosti • možnosti využitia fondov EÚ na obnovu a rekonštrukciu objektov technickej infraštruktúry • rozvoj využitia alternatívnych zdrojov energie 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepriaznivý demografický vývoj • globálne a klimatické zmeny • konflikt enviromentálnych a ekonomických záujmov • cena energií • nevyhovujúci finančný rámec na budovanie a rekonštrukciu objektov občianskej vybavenosti • nedoriešené vlastnícke vzťahy k pôde • lesné kalamity • reštitúcie pozemkov SPF • nepriaznivá (demotivujúca) legislatíva pre začínajúcich podnikateľov • nedostatok financií

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • posilnenie spolupráce v rámci mikroregiónu Fatry v Turci • upevňovanie a budovanie partnerských vzťahov v zahraničí • spolupráca s partnermi pri rozvoji miestnej zamestnanosti • podpora a realizácia podnikateľských zámerov • podpora vzniku sociálnych podnikov • zvyšujúce sa požiadavky na zdravé životné prostredie (hospodárenie na pôde a v lesoch) 	<ul style="list-style-type: none"> • neatraktívne finančné ohodnotenie v sociálnych službách • nesúlad legislatívnych noriem v oblasti ochrany prírody a krajiny • klimatické zmeny a zhoršujúce sa ŽP

1.10 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

- **budovať pozitívny imidž zdravého a perspektívneho mesta so zvyšujúcou sa kvalitou života jej obyvateľov**, zužitkovať vysoký stupeň plynofikácie a využívať možnosť ďalšieho rozvoja rekreačných a športových oblastí,

- **zvýšiť prítťaživosť mesta** - rozšírením verejnej zelene, osadením drobnej architektúry, opravami alebo asanáciou schátralých a opustených objektov, vytvorením nových lokalít IBV, vyriešením južného dopravného obchvatu mesta,

- **zlepšiť podnikateľské prostredie** - prílev súkromných prípadne zahraničných investícií, podporovať malé a stredné podnikanie najmä v drevospracujúcom priemysle (v priemyselnej zóne bývalého podniku Drevina), podporovať predaj produktov drevovýroby. Venovať sa chovu ušľachtilých plemien koní, podporovať ovčiarstvo a predaj produktov na regionálnych trhoch. Výrazne zvýšiť rastlinnú a živočíšnu poľnohospodársku výrobu. V lesnom hospodárstve orientovať sa na rozšírenie lesopestovateľstva, výsadbu voľných plôch a opravy komunikácií. Účelne sprostredkovať kooperáciu verejného a podnikateľského sektora.

- **zvýšiť ponuku služieb** - rozvíjaním dosiahnutých úspechov a vytváraním podmienok pre rozvoj aktivít malých a stredných podnikateľov, ale aj veľkých investorov v oblasti agroturistiky a oddychovej rekreácie, zabezpečiť vytváranie nových pracovných miest, čím sa zvýši zamestnanosť obyvateľov mesta. Rozšírením doplnkových služieb a zlepšením kvality verejných služieb, dosiahnuť spokojnosť občanov a návštevníkov mesta.

- **podporovať rozvoj cestovného ruchu** - vybudovať cyklistické chodníky a ich prepojenie na existujúcu sieť, vybudovať ďalšie náučné a turistické chodníky v katastri mesta, spolupráca so strediskami cestovného ruchu ŽSK (Vrátna dolina, Chleb), ZCR Veľká Fatra a

TVFC, zabezpečiť rekonštrukciu ATC a vybudované kúpaliska v lokalite Dubová s využívaním netradičných zdrojov energie (geotermálne vrty),

- **zlepšiť technickú infraštruktúru** - rekonštrukciou miestnych komunikácií, doriešiť vybudovanie západného obchvatu mesta pre nákladnú dopravu,

- **podporovať rozvoj individuálnej bytovej výstavby** - čo podporí prírlev mladých ľudí z blízkeho okolia do mesta a zvýši estetiku okrajových častí mesta,

- **vytvárať podmienky na realizáciu ďalšieho a celoživotného vzdelávania** - využiť možnosti vzdelávania pre občanov s nízkym stupňom vzdelanosti prostredníctvom vzdelávacích programov zo štrukturálnych fondov Európskej únie a rekvalifikačných kurzov v spolupráci s Úradom práce sociálnych vecí a rodiny,

- **využívať informačné technológie a nové komunikačné systémy** - pre zlepšenie propagácie mesta a ponuky produktov cestovného ruchu,

- **rozvíjať kvalitné sociálne služby** - podľa aktuálnych potrieb občanov mesta,

- **podporovať kultúrne aktivity a tradičné podujatia, vytvoriť podmienky pre rodinné športové aktivity v meste,**

- **zvyšovať environmentálne povedomie občanov mesta** - informácie o spracovaní bioodpadu, t.j. kompostovanie, efektívnejšie separovanie odpadov

- **využívať prostriedky zo štrukturálnych fondov Európskej únie - na realizáciu investičných a neinvestičných projektov,**

- **podporovať činnosť miestnych iniciatív a partnerstiev.**

- **vytvoriť podmienky pre rozširovanie činnosti spoločného úradu ,**

- **okrem faktorov rozvoja je potrebné uviesť aj povinnosti, ktoré musí mesto zabezpečovať. Mesto Turany pri výkone samosprávy podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení zabezpečuje najmä:**

- úkony súvisiace s riadnym hospodárením s hnutel'ným a nehnuteľný majetkom mesta a s majetkom vo vlastníctve štátu prenechaný mestu do užívania,

- zostavuje a schvaľuje rozpočet mesta a záverečný účet mesta,

- rozhoduje vo veciach miestnych daní a miestnych poplatkov a vykonáva ich správu,

- usmerňuje ekonomickú činnosť v obci, stanovuje osobitné predpisy, vydáva súhlasy, záväzné stanoviská, stanoviská alebo vyjadrenia k podnikateľskej a inej činnosti právnických a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzok na území mesta, vydáva záväzné stanoviská v investičnej činnosti v obci,

- zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, mestského cintorína, kultúrnych, športových a ďalších mestských zariadení,

- zabezpečuje verejnoprospešné služby, najmä nakladane s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, udržiavame čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlení, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladane s odpadovými vodami zo žúmp a miestnu verejnú dopravu,

- vytvára a chráni zdravý životný spôsob života a práce obyvateľov mesta, chráni životné prostredie, ako aj vytvára podmienky na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, kultúry, osvetovej činnosti, záujmovej umeleckej činnosti, telesnej kultúry a športu,

- obstaráva a schvaľuje územnoplánovaciú dokumentáciu sídelných útvarov a zón, koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života mesta, schvaľuje programy rozvoja bývania a spolupôsobí pri vytváraní vhodných podmienok na bývanie v obci,

- vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov mesta a rozvoja mesta,

- plní úlohy na úseku sociálnej pomoci v rozsahu podľa osobitného predpisu,

- zabezpečuje od roku 2003 činnosti stavebného úradu pre okolité obce Šútovo, Nolčovo, Ratkovo v rámci spoločného úradu.

2 STRATEGICKÁ ČASŤ

Vízia:

Mesto s prvkami vidieckeho osídlenia, bude tvoriť komplexné stredisko cestovného ruchu, dynamicky a všestranne sa rozvíjajúce, kde budú žiť ľudia v čistom životnom prostredí, využívajúc geografickú polohu a ponúkajúc verejné služby na najvyššej úrovni

Strategické ciele	1. Zlepšiť stav mestského majetku budovaním a rekonštrukciou miestnej infraštruktúry, najmä komunikácií, cyklotrás a chodníkov, mestských objektov a športovísk, zvýšením bezpečnosti občanov
	2. Zlepšiť životné prostredie, skvalitnenie a zefektívnenie postupov v odpadovom hospodárstve, využívaním alternatívnych zdrojov energií, riešením schátralého a opusteného bytového fondu v centre mesta
	3. Zabezpečiť trvalý rozvoj mesta, spracovaním a dodržiavaním regulatívov územného plánu mesta. Ekonomický rast dosiahnuť podporou rozvoja podhorského poľnohospodárstva v živočíšnej a rastlinnej výrobe, remesiel, ovčiarstva a tradičnej drevovýroby, podporou predaja produktov na regionálnych trhoch. Pripraviť nové lokality na rozvoj priemyslu
	4. Podporovať aktivity a činnosti rozvoja cestovného ruchu aj prostredníctvom rozširovania doplnkových služieb CR
	5. Vytvoriť podmienky pre možnosť výstavby nových bytových jednotiek

2.1 Špecifické ciele

Strategický cieľ 1

Zlepšiť stav mestského majetku budovaním a rekonštrukciou miestnej infraštruktúry, najmä komunikácií, cyklotrás a chodníkov, mestských objektov a športovísk, zvýšením bezpečnosti občanov

Špecifické ciele:

- 1.1 Rekonštruovať a vybudovať technickú infraštruktúru, zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov mesta, posilniť kvalitu života obyvateľov
- 1.2 Rozvíjať podmienky pre športovo - rekreačné a kultúrne vyžitie v meste

Strategický cieľ 2

Zlepšiť životné prostredie, skvalitnenie a zefektívnenie postupov v odpadovom hospodárstve, využívaním alternatívnych zdrojov energií, riešením schátralého a opusteného bytového fondu v centre mesta

Špecifické ciele:

- 2.1 Zlepšovať kvalitu životného prostredia
- 2.2 Obnoviť bytový fond
- 2.3 Zefektívniť odpadové hospodárstvo
- 2.4 Znížiť energetickú náročnosť verejných budov
- 2.5 Zabezpečiť pravidelnú čistotu verejných priestranstiev a starostlivosť o verejnú zeleň

Strategický cieľ 3

Zabezpečiť trvalý rozvoj mesta, spracovaním a dodržiavaním regulatívov územného plánu mesta. Ekonomický rast dosiahnuť podporou rozvoja podhorského poľnohospodárstva v živočíšnej a rastlinnej výrobe, remesiel, ovčiarstva a tradičnej drevovýroby, podporou predaja produktov na regionálnych trhoch. Pripraviť nové lokality na rozvoj priemyslu

Špecifické ciele:

- 3.1 Vypracovať nový územný plán mesta
- 3.2 Podporovať rozvoj poľnohospodárstva, remesiel, tradičných výrobkov
- 3.3 Vytvárať podmienky pre rozvoj podnikateľského prostredia v meste

Strategický cieľ 4

Podporovať aktivity a činnosti rozvoja cestovného ruchu aj prostredníctvom rozširovania doplnkových služieb CR

Špecifické ciele:

- 4.1 Zabezpečiť vybudovanie a modernizáciu infraštruktúry pre ponuku cestovného ruchu
- 4.2 Podporovať spoluprácu a hospodársky rozvoj
- 4.3 Podporovať propagáciu mesta

Strategický cieľ 5

Vytvoriť podmienky pre možnosť výstavby nových bytových jednotiek

Špecifické ciele:

5.1 Vybudovať infraštruktúru v nových lokalitách určených na IBV a HBV

V strategickej časti boli naplánované opatrenia pre všetky definované špecifické ciele. V akčných plánoch boli naplánované projektové zámery do roku 2020 len na opatrenia, ktoré je mesto rozhodnuté v tomto období realizovať. V prípade potreby bude vykonaná aktualizácia dokumentu z doplnením ďalších projektových zámerov.

3 PROGRAMOVÁ ČASŤ

3.1 Opatrenia

Strategický cieľ 1

Zlepšiť stav mestského majetku budovaním a rekonštrukciou miestnej infraštruktúry, najmä komunikácií, cyklotrás a chodníkov, mestských objektov a športovísk, zvýšením bezpečnosti občanov

Špecifický cieľ 1.1 - Rekonštruovať a vybudovať technickú infraštruktúru, zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov mesta, posilniť kvalitu života obyvateľov

Opatrenia:

- 1.1.1 Rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry za účelom zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a vybudovanie nových komunikácií
- 1.1.2 Podpora budovania cyklokoridorov a cyklociest pre nemotorovú dopravu
 - vybudovanie oddychového chodníka okolo Turianky,
 - úpravy cesty poza kanál s prepojením Lipovec - Ratkovo,
 - budovane cyklotrás, prepojenie rekreačnej oblasti Trusalová na jestvujúce trasy,
 - vybudovane chodníka s cyklotrasou do rekreačnej oblasti Trusalová,
- 1.1.3 Dobudovanie dopravného značenia v meste a prvkov drobnej architektúry
- 1.1.4 Vybudovanie lesných ciest
- 1.1.5 Rekonštrukcia a vybudovanie verejného osvetlenia v okrajových častiach mesta
- 1.1.6 Zabezpečenie odstránenia vzdušných vedení v centre mesta
- 1.1.7 Vybudovanie novej kanalizácie
- 1.1.8 Rekonštrukcia vodovodu
- 1.1.9 Revitalizácia námestia
- 1.1.10 Prestavba hasičskej zbrojnice na Múzeum
- 1.1.11 Rekonštrukcia jedálne ZŠ
- 1.1.12 Rekonštrukcia zdravotníckeho zariadenia
- 1.1.13 Revitalizácia hnedého priemyselného parku s príslušnou infraštruktúrou
- 1.1.14 Podporiť výstavbu penziónu pre seniorov v južnej časti mesta

1.1.15 Vybudovanie nových parkovacích plôch (Mestský úrad, Kultúrne centrum, v južnej časti pri HBV)

Špecifický cieľ 1.2 - Rozvíjať podmienky pre športovo - rekreačné a kultúrne vyžitie v meste

Opatrenia:

1.2.1 Rekonštrukcia a dobudovanie areálu štadióna

- dobudovanie voľných plôch na štadióne na nenáročné športoviská,
- vybudovať viacúčelové ihrisko s umelou trávou,
- rekonštrukcia atletickej dráhy s tartanovým povrchom.

1.2.2 Rekonštrukcia detských ihrísk

1.2.3 Vybudovanie ľadovej plochy

1.2.4 Vybudovanie stálej expozície v mestskom múzeu s gazdovskou izbou, prezentácia flóry a fauny chotára, tradícií turianskych remesiel

1.2.5 Obnova historických pamiatok (kostol, židovský cintorín)

1.2.6 Rekonštrukcia kinosály

1.2.7 Rekonštrukcia Mestského kultúrneho strediska

1.2.8 Rekonštrukcia Kultúrneho centra

1.2.9 Vybudovanie nových turistických chodníkov v centre mesta a v oblasti Trusalová

1.2.10 Podpora existujúcich športových vodných plôch a rybníkov

1.2.11 Rekonštrukcia strelnice a celého areálu

Strategický cieľ 2

Zlepšiť životné prostredie, skvalitnenie a zefektívnenie postupov v odpadovom hospodárstve, využívaním alternatívnych zdrojov energií, riešením schátralého a opusteného bytového fondu v centre mesta

Špecifický cieľ 2.1 - Zlepšovať kvalitu životného prostredia

Opatrenia:

2.1.1 Realizácia opatrení na zvyšovanie ochrany prírody v meste

- 2.1.2 Likvidovať nepovolené skládky odpadov
- 2.1.3 Protipovodňové úpravy – rekonštrukcia stavadla a vybudovanie rybochodov
- 2.1.4 Zrealizovať III. etapu úpravy potoka Studenec

Špecifický cieľ 2.2 - Obnoviť bytový fond

Opatrenia:

- 2.2.1 Rekonštrukcia bytového fondu a zníženie energetickej náročnosti budov

Špecifický cieľ 2.3 - Zefektívniť odpadové hospodárstvo

Opatrenia:

- 2.3.1 Skvalitňovanie systému zhodnocovania odpadu
- 2.3.2 Vybudovanie zberného dvora

Špecifický cieľ 2.4 - Znížiť energeticкую náročnosť verejných budov

Opatrenia:

- 2.4.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov

Špecifický cieľ 2.5 - Zabezpečiť pravidelnú čistotu verejných priestranstiev a starostlivosť o verejnú zeleň

Opatrenia:

- 2.5.1 Revitalizácia zelene v meste
- 2.5.2 Zabezpečenie pravidelného čistenia miestnych komunikácií
- 2.5.3 Zabezpečenie pravidelnej údržby verejnej zelene v meste

Strategický cieľ 3

Zabezpečiť trvalý rozvoj mesta, spracovaním a dodržiavaním regulatívov územného plánu mesta. Ekonomický rast dosiahnuť podporou rozvoja podhorského poľnohospodárstva v živočíšnej a rastlinnej výrobe, remesiel, ovčiarstva a tradičnej drevovýroby, podporou predaja produktov na regionálnych trhoch. Pripraviť nové lokality na rozvoj priemyslu

Špecifický cieľ 3.1 - Vypracovať nový územný plán mesta

Opatrenia:

- 3.1.1 Zosúladiť intravilán a extravilán so skutkovým stavom
- 3.1.2 Schváliť ÚP mesta

Špecifický cieľ 3.2 - Podporovať rozvoj poľnohospodárstva, remesiel, tradičných výrobkov

Opatrenia:

- 3.2.1 Zastrešiť mestské trhovú miesta
- 3.2.2 Organizovať pravidelné trhy remesiel a tradičných výrobkov
- 3.2.3 Podporovať prechod z poľnohospodárskej prvovýroby k finálnemu výrobku

Špecifický cieľ 3.3 - Vytvárať podmienky pre rozvoj podnikateľského prostredia v meste

Opatrenia:

- 3.3.1 Spolupráca s podnikateľmi na rozvoji zamestnanosti najmä v oblasti služieb CR, podhorského poľnohospodárstva, ovčiarstva, pestovateľstva a tradičných remesiel - najmä drevovýroby
- 3.3.2 Vytváranie podmienok pre príchod nových investícií
- 3.3.3 Pripraviť priemyselnú zónu v lokalite Drevina a v lokalitách Záblatie, Pod Mancovom

Strategický cieľ 4

Podporovať aktivity a činnosti rozvoja cestovného ruchu aj prostredníctvom rozširovania doplnkových služieb CR

Špecifický cieľ 4.1 - Zabezpečiť vybudovanie a modernizáciu infraštruktúry pre ponuku cestovného ruchu

Opatrenia:

- 4.1.1 Výstavba a rekonštrukcia ubytovacích zariadení
- 4.1.2 Rozvoj zimných športov a turizmu
- 4.1.3 Vybudovanie pivovaru

- 4.1.4 Vybudovanie nových náučných chodníkov popri Studenci a Trusalová - Šútovo
- 4.1.5 Zvýšenie informovanosti a priestorovej orientácie v meste
- 4.1.6 Využiť ťažobné jamy na rozvoj rybárstva
- 4.1.7 Rekonštrukcia a modernizácia športovej strelnice
- 4.1.8 Podporiť celoročný rozvoj rekreačnej v oblasti Trusalová – Chleb a dobudovanie infraštruktúry
- 4.1.9 Podporiť využívanie geotermálneho vrtu v oblasti Dubová

Špecifický cieľ 4.2 - Podporovať spoluprácu a hospodársky rozvoj

Opatrenia:

- 4.2.1 Vytváranie partnerstiev pre projekty
- 4.2.2 Podpora prístupu LEADER
- 4.2.3 Rozvoj spolupráce subjektov na úrovni mesta, regiónu, ako i na národnej a medzinárodnej úrovni
- 4.2.4 Vytvárať podmienky pre rozvoj kultúrno-spoločenských aktivít
- 4.2.5 Podporovať spolkovú činnosť

Špecifický cieľ 4.3 - Podporovať propagáciu mesta

Opatrenia:

- 4.3.1 Vydať publikáciu o meste
- 4.3.2 Podporovať mestské podujatia
- 4.3.3 Vydať informačný materiál o meste regionálnych atrakciách

Strategický cieľ 5

Vytvoriť podmienky pre možnosť výstavby nových bytových jednotiek

Špecifický cieľ 5.1 - Vybudovať infraštruktúru v nových lokalitách určených na IBV a HBV

Opatrenia:

- 5.1.1 Pripraviť stavebné plochy pre bytovú výstavbu v lokalitách, Ublác, Polík, Dielec a v južnej časti mesta

4 REALIZAČNÁ ČASŤ

AKČNÝ PLÁN pre Strategický cieľ 1

1.)

Názov projektu: **Komunikácie pre všetkých**

Cieľ projektu: zlepšiť dopravnú infraštruktúru a bezpečnosť na komunikáciách v meste

Aktivity: 1. Oprava miestnych komunikácií
2. Dobudovanie chodníkov

Realizátor: Mesto

Indikátory: výška investície
počet m vybudovaných komunikácií
počet m vybudovaných chodníkov
% zvýšenia bezpečnosti pre chodcov

Doba realizácie: 2016-2017

Výška investície: 200 000,00 €

Financovanie: zdroje z rozpočtu mesta

Realizáciou sa dosiahne splnenie Strategického cieľa 1, špecifického cieľa 1.1. a opatrenia 1.1.1.

AKČNÝ PLÁN pre Strategický cieľ 2

1.)

Názov projektu: **Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov**

Cieľ projektu: znížiť energetickú náročnosť budov

Aktivity: 1. Zníženie energetickej náročnosti budovy Materskej školy
2. Zníženie energetickej náročnosti budovy Mestského úradu
3. Zníženie energetickej náročnosti budovy telocvične ZŠ

Realizátor: Mesto

Indikátory: výška investície
% úspora emisií
% úspora energií

Doba realizácie: 2017 - 2018

Výška investície: 700.000 €

Financovanie: zdroje z rozpočtu obce, Dotácia Environmentálny fond –

Zvyšovanie energetickej účinnosti existujúcich verejných budov vrátane zateplovania

Realizáciou sa dosiahne splnenie Strategického cieľa 2 špecifického cieľa 2.4 a opatrenia 2.4.1

Tabuľka – Plán hodnotenia a monitorovania

Plán predbežných hodnotení PHSR na programové obdobie 2016-2025		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/periodicita
Strategické hodnotenie	2018	Podľa rozhodnutia mesta a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie		
Tematické hodnotenie časti PHSR	2017	
Ad hoc mimoriadne hodnotenie		Pri značnom odklone od stanovených cieľov
		Pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti		Na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu obce, podnetu poslancov, na základe protokolu NKÚ, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

5 FINANČNÁ ČASŤ

Tabuľka – Indikatívny rozpočet - sumarizácia

	Rok									
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Spolu
Strateg. cieľ 1	170 000,00 €	1 075 000,00 €	1 205 000,00 €	1 095 000,00 €	895 000,00 €	275 000,00 €	275 000,00 €	275 000,00 €	275 000,00 €	5 540 000,00 €
Strateg. cieľ 2		1 339 000,00 €	1 028 000,00 €	378 000,00 €	35 000,00 €	35 000,00 €	35 000,00 €	35 000,00 €	35 000,00 €	2 920 000,00 €
Strateg. cieľ 3		46 500,00 €	245 500,00 €	235 500,00 €	112 500,00 €					640 000,00 €
Strateg. cieľ 4	100 000,00 €	260 000,00 €	205 000,00 €	180 000,00 €	40 000,00 €					785 000,00 €
Strateg. Cieľ 5		20 000,00 €								20 000,00 €
	270 000,00 €	2 740 500,00 €	2 683 500,00 €	1 888 500,00 €	1 082 500,00 €	310 000,00 €	310 000,00 €	310 000,00 €	310 000,00 €	9 905 000,00 €

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka – Finančný rámec pre realizáciu PHSR

Opatrenie	Kód a názov projektu/aktivity	Termín realizácie projektu/aktivity	Zdroje celkom
Strategický cieľ 1			5 540 000,00 €
Špecifický cieľ 1.1			4 090 000,00 €
	1.1.1 Rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry za účelom zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a vybudovanie nových komunikácií	2016-2017	200 000,00 €
	1.1.2 Podpora budovania cyklokoridorov a cyklociest pre nemotorovú dopravu	2016-2020	350 000,00 €
	1.1.3 Dobudovanie dopravného značenia v meste a prvkov drobnej architektúry	2017-2018	10 000,00 €
	1.1.4 Vybudovanie lesných ciest	2017-2024	600 000,00 €
	1.1.5 Rekonštrukcia a vybudovanie verejného osvetlenia v okrajových častiach mesta	2017	20 000,00 €
	1.1.6 Zabezpečenie odstránenia vzdušných vedení v centre mesta	2017-2018	50 000,00 €
	1.1.7 Vybudovanie novej kanalizácie	2017-2019	200 000,00 €
	1.1.8 Rekonštrukcia vodovodu	2017-2019	80 000,00 €
	1.1.9 Revitalizácia námestia	2017-2019	500 000,00 €
	1.1.10 Prestavba hasičskej zbrojnice na Múzeum	2017-2019	30 000,00 €
	1.1.11 Rekonštrukcia jedálne ZŠ	2017	200 000,00 €
	1.1.12 Rekonštrukcia zdravotníckeho zariadenia	2018-2020	200 000,00 €
	1.1.13 Revitalizácia hnedého priemyselného parku s príslušnou infraštruktúrou	2018-2024	1 000 000,00 €
	1.1.14 Podporiť výstavbu	2020-2024	500 000,00 €

	penziónu pre seniorov v južnej časti mesta		
	1.1.15 Vybudovanie nových parkovacích plôch (Mestský úrad, Kultúrne centrum, v južnej časti pri HBV)	2017-2020	150 000,00 €
Špecifický cieľ 1.2			1 450 000,00 €
	1.2.1 Rekonštrukcia a dobudovanie areálu štadióna	2017	100 000,00 €
	1.2.2 rekonštrukcia detských ihrísk	2017	20 000,00 €
	1.2.3 Vybudovanie ľadovej plochy	2017-2019	400 000,00 €
	1.2.4 Vybudovanie stálej expozície v mestskom múzeu s gazdovskou izbou, prezentácia flóry a fauny chotára, tradícií turianskych remesiel	2018	10 000,00 €
	1.2.5 Obnova historických pamiatok	2018-2020	30 000,00 €
	1.2.6 Rekonštrukcia kinosály	2018-2020	100 000,00 €
	1.2.7 Rekonštrukcia Mestského kultúrneho strediska	2018-2020	100 000,00 €
	1.2.8 Rekonštrukcia Kultúrneho centra	2018-2020	150 000,00 €
	1.2.9 Vybudovanie nových turistických chodníkov v centre mesta a v oblasti Trusalová	2018-2020	40 000,00 €
	1.2.10 Podpora existujúcich športových vodných plôch a rybníkov	2018-2020	300 000,00 €
	1.2.11 Rekonštrukcia strelnice a celého areálu	2018-2020	200 000,00 €
Strategický cieľ 2			2 920 000,00 €
Špecifický cieľ 2.1			740 000,00 €
	2.1.1 Realizácia opatrení na zvyšovanie ochrany prírody v meste	2017-2019	30 000,00 €
	2.1.2 Likvidovať nepovolené skládky odpadov	2017-2019	10 000,00 €
	2.1.3 Protipovodňové úpravy – rekonštrukcia stavadla a vybudovanie rybochodov	2017-2018	400 000,00
	2.1.4 Zrealizovať III. etapu úpravy potoka Studenec	2017-2019	300 000,00
Špecifický cieľ 2.2			600 000,00 €
	2.2.1 Rekonštrukcia bytového fondu a zníženie energetickej náročnosti budov	2017-2019	600 000,00 €
Špecifický cieľ 2.3			400 000,00 €
	2.3.1 Skvalitňovanie systému zhodnocovania odpadu	2017-2018	100 000,00 €
	2.3.2 Vybudovanie zberného dvora	2017	300 000,00 €
Špecifický cieľ 2.4			700 000,00 €

	2.4.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov	2017-2018	700 000,00 €
Špecifický cieľ 2.5			480 000,00 €
	2.5.1 Revitalizácia zelene v meste	2017-2018	200 000,00 €
	2.5.2 Zabezpečenie pravidelného čistenia miestnych komunikácií	2017-2024	160 000,00 €
	2.5.3 Zabezpečenie pravidelnej údržby verejnej zelene v meste	2017-2024	120 000,00 €
Strategický cieľ 3			640 000,00 €
Špecifický cieľ 3.1			50 000,00 €
	3.1.1 Zosúladiť intravilán a extravilán so skutkovým stavom	2017-2019	10 000,00 €
	3.1.2 Schváliť ÚP mesta	2016-2018	40 000,00 €
Špecifický cieľ 3.2			550 000,00 €
	3.2.1 Zastrešiť mestské trhovú miesta	2017-2020	50 000,00 €
	3.2.2 Organizovať pravidelné trhy remesiel a tradičných výrobkov		
	3.2.3 Podporovať prechod z poľnohospodárskej prvovýroby k finálnemu výrobku	2018-2020	500 000,00 €
Špecifický cieľ 3.3			40 000,00 €
	3.3.1 Spolupráca s podnikateľmi na rozvoji zamestnanosti najmä v oblasti služieb CR, podhorského poľnohospodárstva, ovčiarstva, pestovateľstva a tradičných remesiel - najmä drevovýroby		
	3.3.2 Vytváranie podmienok pre príchod nových investícií		
	3.3.3 Pripraviť priemyselnú zónu v lokalite Drevina a v lokalitách Záblatie, Pod Mancovom	2017-2018	40 000,00 €
Strategický cieľ 4			785 000,00 €
Špecifický cieľ 4.1			755 000,00 €
	4.1.1 Výstavba a rekonštrukcia ubytovacích zariadení	2016-2019	500 000,00 €
	4.1.2 Rozvoj zimných športov a turizmu		
	4.1.3 Vybudovanie pivovaru	2018-2019	100 000,00 €
	4.1.4 Vybudovanie nových náučných chodníkov popri Studenci a Trusalová – Šútovo	2017-2018	15 000,00 €

	4.1.5 Zvýšenie informovanosti a priestorovej orientácie v meste	2017-2018	20 000,00 €
	4.1.6 Využiť ťažobné jamy na rozvoj rybárstva		
	4.1.7 Rekonštrukcia a modernizácia športovej strelnice		
	4.1.8 Podporiť celoročný rozvoj rekreačnej v oblasti Trusalová – Chleb a dobudovanie infraštruktúry	2017-2018	20 000,00 €
	4.1.9 Podporiť využívanie geotermálneho vrtu v oblasti Dubová	2018-2020	100 000,00 €
Špecifický cieľ 4.2			
	4.2.1 Vytváranie partnerstiev pre projekty		
	4.2.2 Podpora prístupu LEADER		
	4.2.3 Rozvoj spolupráce subjektov na úrovni mesta, regiónu, ako i na národnej a medzinárodnej úrovni		
	4.2.4 Vytvárať podmienky pre rozvoj kultúrno-spoločenských aktivít		
	4.2.5 Podporovať spolkovú činnosť		
Špecifický cieľ 4.3			30 000,00 €
	4.3.1 Vydať publikáciu o meste	2017	30 000,00 €
	4.3.2 Podporovať mestské podujatia		
	4.3.3 Vydať informačný materiál o meste regionálnych atrakciách		
Strategický cieľ 5			20 000,00 €
Špecifický cieľ 5.1	5.1.1 Pripraviť stavebné plochy pre bytovú výstavbu v lokalitách, Ublác, Polík, Dielec a v južnej časti mesta	2017	20 000,00 €

Pre ostatné navrhované opatrenia a aktivity budú využité zdroje z grantov, podporných programov a vyhlásených aktuálnych výziev.

Vo finančnom pláne boli naplánované najaktuálnejšie investičné zámery mesta.

Tabuľka – Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica

Viaczdrojové financovanie							
Prioritná oblasť	Celkové náklady	Verejné zdroje					Súkromné zdroje
		EÚ	Štát	VÚC	Mesto	Spolu	
Opatrenie 1.1	4 090 000,00 €	1 260 500,00 €	113 000,00 €	0,00 €	916 500,00 €	2 290 000,00 €	1 800 000,00 €
Opatrenie 1.2	1 450 000,00 €	34 000,00 €	4 000,00 €	0,00 €	1 082 000,00 €	1 120 000,00 €	330 000,00 €
Opatrenie 2.1	740 000,00 €	595 000,00 €	85 000,00 €	0,00 €	60 000,00 €	740 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 2.2	600 000,00 €	510 000,00 €	60 000,00 €	0,00 €	0,00 €	570 000,00 €	30 000,00 €
Opatrenie 2.3	400 000,00 €	340 000,00 €	40 000,00 €	0,00 €	20 000,00 €	400 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 2.4	700 000,00 €	595 000,00 €	70 000,00 €	0,00 €	35 000,00 €	700 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 2.5	480 000,00 €	170 000,00 €	20 000,00 €	0,00 €	290 000,00 €	480 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 3.1	50 000,00 €	0,00 €	28 000,00 €	0,00 €	22 000,00 €	50 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 3.2	550 000,00 €	42 500,00 €	5 000,00 €	0,00 €	2 500,00 €	50 000,00 €	500 000,00 €
Opatrenie 3.3	40 000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	40 000,00 €	40 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 4.1	755 000,00 €	29 750,00 €	3 500,00 €	0,00 €	21 750,00 €	55 000,00 €	700 000,00 €
Opatrenie 4.2	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opatrenie 4.3	30 000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	30 000,00 €	30 000,00 €	0,00 €
Opatrenie 5.1	20 000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	20 000,00 €	20 000,00 €	0,00 €

Zdroj: vlastné spracovanie

6 Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam členov riadiaceho tímu

Príloha č. 2 – Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

Príloha č. 3 – Zoznam skratiek použitých v PHSR

Príloha č. 4 – Akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky (x+2)

Príloha č. 1 – Zoznam členov riadiaceho tímu

Ing. Miroslav Blahušiak – primátor

Roman Matko – zástupca primátora

Ing. Dušan Antalík - poslanec

Jozef Frkáň – poslanec

Ing. Jaroslav Hlavatý – poslanec

Ing. Ivan Jesenský – poslanec

Antónia Kocholová – poslanec

Martin Kručinský – poslanec

JUDr. Ľubomír Liskaj – poslanec

Jozef Michlík – poslanec

Jozef Michlík – poslanec

Ing. Dušan Novysedlák – poslanec

Alena Šimková - poslanec

Ing. Libuša Bajanová – RRA Dolný Turiec

Ing. Miroslav Jánošík – RRA Dolný Turiec

Príloha č. 2 – Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

1. Stratégia Európa 2020
2. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení Zmien a doplnkov č.1
3. Partnerská dohoda
4. Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, 2010
5. Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR
6. Operačné programy pre programové obdobie 2014 - 2020:
 - Operačný program Kvalita životného prostredia,
 - Operačný program Ľudské zdroje,
 - Integrovaný regionálny operačný program,
7. Programy cieľa európska územná spolupráca
8. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2014 – 2020
9. Územný plán obce Turany a zmeny a doplnky č. 1, Zadanie k novému ÚP Mesta
10. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turany na roky 2007 – 2016
11. Budovanie cyklotrás na území Žilinského samosprávneho kraja (cyklostratégia)
12. Stratégia rozvoja cestovného ruchu ŽSK pre roky 2007 – 2013

Príloha č. 3 – Zoznam skratiek použitých v PHSR

CR	Cestovný ruch
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EÚ	Európska únia
IBV	Individuálna bytová výstavba
iROP	Integrovaný regionálny operačný program
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MHD	Mestská hromadná doprava
MŠ	Materská škola
MVO	Mimovládne organizácie
NKÚ	Najvyšší kontrolný úrad
NPP	Národná prírodná pamiatka
NPR	Národná prírodná rezervácia
MÚ	Mestský úrad
OZ	Občianske združenie
PHO	Pásmo hygienickej ochrany
PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
SHR	Samostatne hospodáriaci roľník
SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
TTP	Trvale trávne porasty
ÚP	Územný plán
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VÚC	Vyšší územný celok
ZaD	Zmeny a doplnky
ZMOT	Združenie miest a obcí Turca
ZŠ	Základná škola
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj

AKČNÝ PLÁN pre Strategický cieľ 1

1.)	
Názov projektu:	Komunikácie pre všetkých
Cieľ projektu:	zlepšiť dopravnú infraštruktúru a bezpečnosť na komunikáciách v meste
Aktivity:	1. Oprava miestnych komunikácií 2. Dobudovanie chodníkov
Realizátor:	Mesto
Indikátory:	výška investície počet m vybudovaných komunikácií počet m vybudovaných chodníkov % zvýšenia bezpečnosti pre chodcov
Doba realizácie:	2016-2017
Výška investície:	200 000,00 €
Financovanie:	zdroje z rozpočtu mesta
Realizáciou sa dosiahne splnenie Strategického cieľa 1. špecifického cieľa 1.1. a opatrenia 1.1.1.	

AKČNÝ PLÁN pre Strategický cieľ 2

1.)	
Názov projektu:	Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov
Cieľ projektu:	znižit' energetickú náročnosť budov
Aktivity:	1. Zníženie energetickej náročnosti budovy Materskej školy 2. Zníženie energetickej náročnosti budovy Mestského úradu 3. Zníženie energetickej náročnosti budovy telocvične ZŠ
Realizátor:	Mesto
Indikátory:	výška investície % úspora emisií % úspora energií
Doba realizácie:	2017 - 2018
Výška investície:	700.000 €
Financovanie:	zdroje z rozpočtu obce, Dotácia Environmentálny fond –
Zvyšovanie	energetickej účinnosti existujúcich verejných budov vrátane zatepl'ovania
Realizáciou sa dosiahne splnenie Strategického cieľa 2 špecifického cieľa 2.4 a opatrenia 2.4.1	